

Rodna gruda

PRINTED IN YUGOSLAVIA

ŠT. 5 1954

IZ VSEBINE: *Tone Seliškar*: 22. julij — naš veliki praznik — *Jennie Ožbolt, USA*: Pozdrav domovini — Rojaki so med nami — *Dorothy Sodnikova* v Sloveniji — *F. Boštjančič*: Živ ogenj — Prvi izlet po lepi rojstni domovini — Trbovlje — Domače vesti — Vode so prihrumele — Domovina na tujih tleh — Kotiček za žene — Mladi rod — Nekaj vprašanj iz socialnega zavarovanja — *Jos. Jurčič*: Jurij Kozjak (nadaljevanje) — Naslovna slika: Mihov dom pod Vršičem (foto: Eksport-projekt)

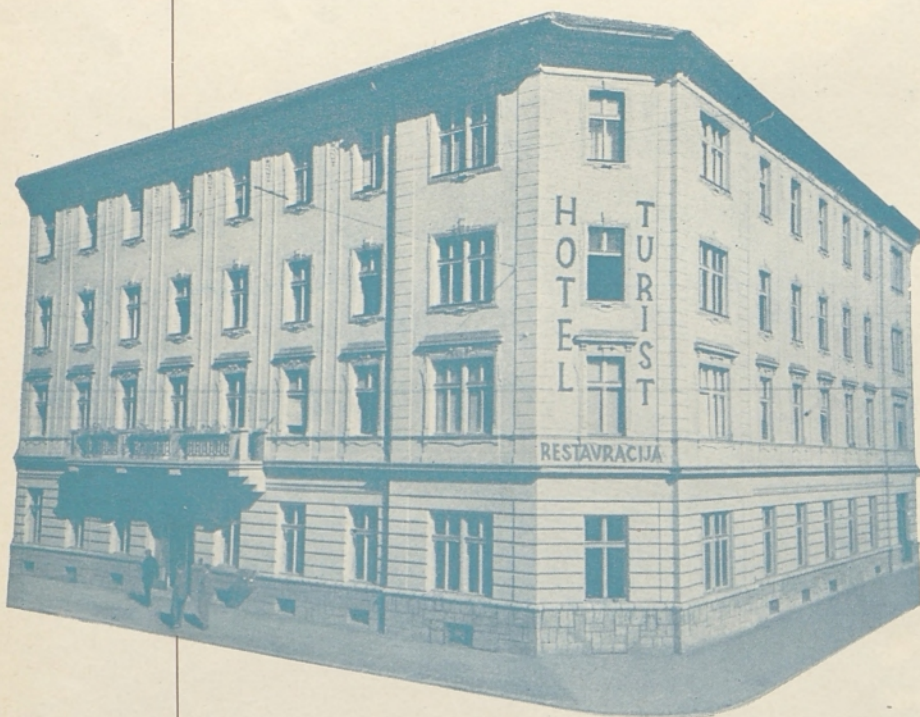
Hotel Slon, Ljubljana

priporoča vsem rojakom svoje obrate

hotel, restavracijo, kavarno, bar (dancing)
slaščičarno, bife

V kavarni na razpolago domači in tuji časopisi - Bar, zabavna in plesna glasba, program

Priporoča se

Hotel Turist

BIVŠI ŠTRUKELJ

Ljubljana

HOTEL

RESTAVRACIJA

Z VRTOM

BIFE

Izhaja desetkrat na leto. — Poština plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Francija: letno 500 frankov, polletno 250 frankov. — Belgija: letno 70 frankov, polletno 35 frankov. — Holandija: letno 5 guld., polletno 2.50 guld. — Zah. Nemčija: letno 8.40 mark, polletno 4.20 mark. — Argentina: letno 2 dol., polletno 1 dol. — Jugoslavija: letno 500 din, polletno 250 din. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva c. 5/1.

RODNA GRVDA

ŠT. 5

JULIJ 1954

LETO I.

TONE SELIŠKAR

22. JULIJ - NAŠ VELIKI PRAZNIK

Naglo puške smo zgrabili in v gozdove z doma šli, ko sovražnik naš je hotel, da bi sužnji bili mi.

Slovenija praznuje 22. julij kot svoj največji borbeni praznik, ki ga v slovenskem koledarju označujemo z »Dan vstaje«. Za motto tega članka nam služi prva kitica ljudske partizanske pesmi, v kateri je na ljudski, preprost način povedano, zakaj smo zgrabili puške in pričeli boj, kakršnega do tačas ni poznala zgodovina slovenskega naroda. Skoraj vsa Evropa je takrat postala plen nemških in italijanskih fašističnih roparskih armad in do malega vsi evropski narodi so postali sužnji krvavih, nečloveških fašističnih osvajačev. Slovenijo so tlačili italijanski, nemški in madžarski fašisti — Slovenije na zemljevidu ni bilo več. Ali veste, rojaki, kaj se to pravi: Slovenije na zemljevidu ni več? Kaj smo hoteli? Se pustiti uničiti? Mirno trpeti in postati sužnji tujih narodov? Ali si morete misliti, kako nam je bilo pri srcu, ko je vihrala na ljubljanskem gradu italijanska zastava? Ali si lahko predstavljate, kako je bilo našim ljudem na Gorenjskem in Štajerskem, ko so morali nositi slovenske knjige iz knjižnic in šol sami na kupe, da so jih potem Nemci polili z bencinom in zažgali?

Tedaj se je slovenski narod skupaj z drugimi narodi Jugoslavije odločil, da se sovražniku upre. Že 27. aprila 1941 se je ustanovila Osvobodilna fronta slovenskega naroda, ki je proglasila oborožen odpor kot edino sredstvo, s katerim se bo slovenski narod ohranil in končno tudi osvobodil. Kar je bilo poštenih rodoljubov — in teh je bila večina — so se odločili za geslo »Smrt fašizmu — svobodo narodu!«, čeprav

so vedeli, da bo terjal ta boj ogromno žrtev. Vodilna katoliška duhovščina pa se je takoj prodala sovražniku in pričela z njim prijateljsko sodelovati, in tako so se sovražniku pridružili še slovenski izdajalci, ki so jih oborožili fašisti in poslali v boj proti partizanom. Toda vse to ni uplašilo zavednih Slovencev. Ko so 22. julija 1941 zagrmel prve partizanske puške na Slovenskem, je bil to znak za pričetek strašne borbe. Po vseh delih slovenske zemlje so se pričele zbirati partizanske čete, ki so kasneje narasle v bataljone, brigade in divizije. Sovražnik, ki je mislil, da je našel tu pri nas pohlevno, ponižno in hlapčevsko ljudstvo, se je zmedel. Kjerkoli se je pojavil, so ga pikali partizani ko sršeni. Nikjer ni bil varen. Partizanska vojska, ki jo je vodil maršal Tito, je rastla in rastla in prizadejala okupatorju ogromno človeških žrtev in materialne škode. Tudi na naši strani so bile velike žrtve, a slovenski človek ni klonil. Od zmage do zmage je napadal, rušil in končno tudi izvojeval osvoboditev.

Ko si rojaki, ki so tu na obisku, ogledujejo spomenike padlim borcem, razumevajo, kakšno pot trpljenja je prehodil naš človek. Toda zdaj je osvobojen, ponosno si gradi v svobodi svojo lepšo bodočnost. Naš slovenski izseljeni človek ve, kaj je ljubezen do rojstne zemlje, kajti s plemenito rodoljubno ljubeznijo obožuje zemljo, ki so jo osvojili slovenski partizani. Na spomenike padlim borcem polagajo cvetje in s solzami hvaležnosti obiskujejo grobove, kjer počivajo junaki slovenske zemlje.

Grški kralj Pavle in predsednik Jugoslavije maršal Tito na ladji Galeb

Maršal Tito je odlikoval višje oficirje in admirala turške flote

PREDSEDNİK JUGOSLAVIJE JOSIP BROZ TITO V TURČIJI IN GRČIJI

Letos spomladi je predsednik Jugoslavije maršal Tito obiskal Turčijo in Grčijo, kjer je bil sprejet z velikim navdušenjem. Ta obisk je še bolj okrepil prijateljske vezi med tremi balkanskimi državami, pa tudi pripomogel, da se je povečalo njihovo gospodarsko in kulturno sodelovanje. Najpomembnejša potrditev tega prija-

teljstva pa bo Balkanska zveza, v kateri si bodo Turčija, Grčija in Jugoslavija zagotovile medsebojno pomoč v primeru kakršnega koli napada na ozemlje svobodnih balkanskih držav. Načrt o Balkanski zvezi je izdelala posebna komisija strokovnjakov iz Turčije, Grčije in Jugoslavije.

Jennie Ožbolt, USA:

Pozdrav domovini

*Čez morja in širne daljave
pogosto hiti mi srce
tja v ljube domače dobrave,
k planinam, ki v soncu gore.*

*Tam duša topi se v milini
in rožice pestre cveto,
Miklavžek pozvanja v dolini
in ptičice drobne pojo.*

*Vse to je za mene minilo,
pa vendar še ljubim ta kraj,
srce bo do konca ljubilo
prelepi, slovenski moj raj.*

*O rojstna dežela ti moja,
kako sem pri tebi vsak dan!
Prerojena si zrasla iz boja,
cvetoča iz bojnih poljan!*

*Pozdrave čez morja globoka
pošiljam ti sleherni čas,
med nami je dalja široka —
pozdravljena, rojstna mi vas!*

Rojaki

SO MED NAMI

Vsak dan prihajajo rojaki. Zdaj jih je v Sloveniji že precej nad sto in nadejamo se, da jih bo še nekaj sto prišlo. 25. maja je prispela do sedaj največja skupina. Nekak potni maršal te skupine je bil naš priljubljeni in znani rojak Frank Alesh iz Fontane s svojo ženo Minko. Frank je doma iz Dobenega pri Ljubljani, kjer ima še brata, Minka pa iz Doba pri Domžalah, kjer ima sestro in druge sorodnike po celi Sloveniji. Z njimi je prispela tudi odposlanica Progresivnih ameriških Slovencev Dorothy Sodnikova iz Chicaga in še naslednji rojaki: Jennie Glažar iz Clevelanda, doma iz Košane na Krašu, Joseph in Anna Hudoklin iz Milwaukee, doma iz Št. Jerneja na Dolenjskem, Charles Jurkovišek iz Kalifornije, doma iz Št. Lenarta nad Laškim, Helen Kozel iz Clevelanda, doma iz Dvora pri Žužemberku, Andrew Kambich, doma iz Metlike, Andrew in Angela Mirtič iz Clevelanda, doma iz Dvora pri Žužemberku, Betty Nadvornik iz Chicaga, Frances Plevnik iz Clevelanda, doma iz Ljubljane, Anton Resner, doma iz Št. Janža, Anton in Roza Stopar iz Barbertona, doma iz Slov. Primorja, Katherine Sterbentz iz Clevelanda, doma iz Starega trga nad Kolpo, Helen Vicich iz Chicaga, doma iz Bistrice pri Trzinu. Morda smo katerega izpustili, ker je bil seznam v naglici napisan, prav gotovo ne bo zamere zaradi tega.

Pozneje so se oglasili pri nas na uradu Matice še naslednji rojaki in rojakinje, ki so prišli na obisk v rojstno domovino: Ana Božič iz Clevelanda, Josephine Bednarich iz Barbertona, Mary Blatnik iz Clevelanda, Frank Hitty iz Euclida, Josephine Jazbec iz Clevelanda, Jakob Keržan iz Montane, Frank, Luis in Mihael Maleric, doma iz Zagreba, Frank Padar iz New Yorka, Kristine Pirtz iz Madison, Ohio, Josephine Zalar-Povh iz Barbertona, Georgi Porok iz Barbertona, Jennie Resnik iz Clevelanda, Jennie Troha iz Barbertona, Anton in Ana Tomich iz Clevelanda, Christine Ujcich iz Clevelanda,

James Master iz Clevelanda, Jakob in Josephine Zalar iz Barbertona. Z letalom so prispeli Anna Slogar, Mary Stajdohar, Mary Žadravec, Anna Majerich, Peter Oreskovich, Anton Mahne, Mary Baznik, Cleveland, Frances Dolinar, Cleveland, Mary Grmšek, Elizabeth in Mary Hribar, Cleveland, Ivan Jurca, Canada, Ontario, Frances Kapel, Cleveland, Mary Kocjan, Cleveland, Ana Majerich, Cleveland, Joseph Maslo, Cleveland, Anton in Cecilia Uršnik, Euclid, Ohio, Olga Ozanič, Cleveland, Joseph Ozanič, Cleveland, Antonija Ozanič, Cleveland, Frances Pernah, Cleveland, Julija Pikerson, Cleveland, Ana Slogar, Mary Stajdohar in Mary Sajovic, Cleveland, Frances Sedmak, Cleveland, Paulina Starc, Cleveland, Tončka Simčič, Miami, Florida, John in Mary Zalar, Rozi Zgonetz, Ema Zajc, Cleveland. Kakor smo že omenili, rojaki prihajajo dan za dnem, zato naj ne zamerijo, če smo morda kakšno ime izpustili ali če smo kakšno napačno napisali. Poglavitno je, da so tu, da uživajo lepoto rojstne domovi-

ne in da je vreme lepo, kajti vse do teh dni smo imeli tu dež in hladno vreme.

Za marsikoga seveda ne vemo, kdaj pride, toda za večje skupine pa kolikor toliko zanesljivo vemo. Letošnjo doslej največjo skupino, ki je prispela, kakor smo že povedali, dne 25. maja z Aleshem, Sodnikovo in drugimi, so že v Trstu pozdravili zastopniki tržaških Slovencev, ko pa je vlak prispel okoli petih popoldne v Sežano, je bilo na postaji polno sežanske šolske mladine, ki je naše ljube goste sprejela s cvetjem in pesmijo. Na sežanski postaji so rojake pozdravili tudi zastopniki Izseljenske matice. Sodnikovo pa še posebej predsednica Zveze ženskih društev Angela Ocepkova. Prav tako so rojake pozdravili šolski otroci z nagovorom, predstavniki sežanskih krajevnih društev in oblasti. Ko so otroci prepevali naše partizanske in narodne pesmi, so rojaki peli z njimi, pa jim je glas zastajal, ker so jokali od ganotja in se smejali od veselja. Frank Alesh se je našim zastopnikom v imenu vseh prišlih rojakov lepo

S cvetjem z domačih polj je sprejela šolska mladina rojake na postaji v Sežani

zahvalil za pristrčen sprejem. Ko so obmejni carinski organi opravili kontrolo, je vlak odpeljal proti Ljubljani. Rojaki kar niso mogli verjeti, da so naši carinski organi tako ljubeznivi — nikomur ni bilo treba odpreti kovčka — niso mogli verjeti, da jih svobodna, ljudska Jugoslavija tako sprejema in časti. Pri sprejemu v Sežani je bil navzoč tudi Kalifornijčan Vincent Pink, ki je tu že od oktobra. To je bilo veselje, ko se je na svobodnih slovenskih tleh srečal s prijatelji iz Los Angelesa in Fontane!

Tudi iz evropskih dežel bo imela letos lepa Slovenija številne obiske. Tako bo obisk iz Holandije, če sodimo po dosedanjih prijavih, najbolj množičen po vojni. Iz Belgije prejemamo številna pisma rojakov, ki nam sporočajo, da bodo preživeli letni dopust v rojstni domovini. Najbolj številni pa bo vsekakor obisk rojakov iz Francije. Organiziran bo poseben vlak iz Metza, s katerim se bo pripeljalo okrog 400 rojakov na tritedenski obisk v

Rojak Fran Alesh in njegova soproga iz Kalifornije ter rojakinja Dorothy Sodnikova, odposlanka Dobre volje organizacije progresivnih Slovenk iz Chicaga po prihodu v domovino

Slovenijo. Iz Francije se odpelejo 15. avgusta. Prav tako bo organizirana skupina v Pais de Calaisu, ki bo skupno s skupino rojakov iz Pariza odpotovala 1. avgusta na enomesečni obisk v Slovenijo. Ta skupina bo verjetno štela okrog 150 rojakov.

Letos je Slovenska izseljenška matica priskrbela tudi nekaj mest za letovanje otrok naših izseljencev iz evropskih

dežel na morju in naši lepi Gorenjski. Otroci od 8. do 14. leta, ki bodo določeni za letovanje, bodo potovali s skupinami rojakov, ki letos v avgustu obiščejo domovino in se bodo nato tudi z njimi vrnili. Za rojake-predstavnike društev in naselbin bomo tudi letos organizirali dvodnevni izlet v naše gore, ogledali si bodo naše industrijske objekte ter se naužili lepot lepe Slovenije.

Dorothy Sodnikova v Sloveniji

Dorothy in njena neočljiva prijateljica Betty sta bili vedno dobre volje

25. maja je obiskala Slovenijo Dorothy Sodnikova, odposlanka Progresivnih Slovenk Amerike, dolgoletna zelo agilna članica krožka Progresivnih Slovenk v Chicagu, kjer je predsednica prosvetne sekcije. Dalje je Sodnikova marljiva sotrudnica štirih časopisov. Povedala nam je, kako iskreno je bila vesela, da so članice izbrale prav njo kot odposlanko za Jugoslavijo. Tako se ji je izpolnila srčna želja, da je videla rojstno domovino svojih staršev. Veseli pa smo bili tudi mi, saj se je že ob prvem srečanju s svojo šegavo ljubeznivostjo in pristrčnostjo vsem priljubila. Spremljala jo je njena zvesta prijateljica in pridna sodelavka v krožku Progresivnih Slovenk Betty Nadvornikova.

V Sloveniji sta obiskali razne ustanove, ki so bile deležne pomoči ameriških rojakov, ter se med drugim udeležili s skupino ameriških rojakov Putnikovega izleta po lepi Gorenjski in Primorski. Dorothy si je svoje vtise sprti pridno beležila, tako bo imela v svoji novi domovini prav gotovo veliko povedati, pa tudi pokazati, saj sta obe z Betty ves čas tudi pridno fotografirali.

Zastopniki delavskih prosvetnih društev »Svoboda«
v močnem sprevedu

Ob drugem kongresu Zveze delavskih prosvetnih društev „Svoboda“ v Celju

Že od začetka maja je bilo v Celju, tem majhnem, a tako lepem in s tolikšno delavsko preteklostjo oplojenem Celju, nenavadno živahno. Celje se je pripravljalo, da dostojno pripravi in pozdravi II. kongres Zveze DPD »Svoboda«. V teh pripravah je sodelovalo vse, mlado in staro, moški in ženske. In ko je bilo glavno delo opravljeno, se je mesto obleklo v razigrano praznično obleko vihrajočih rdečih zastav in se ovenčalo z zelenjem in cvetjem, kot da sprejema svate v svojo sredo.

Da, to je bil velik delavski praznik!

V soboto, 29. maja se je zbral na svoje zasedanje II. kongres Zveze DPD »Svoboda«. Veliko kongresno dvorano so napolnili delegati sto tridesetih društev, ki štejejo nad 40.000 članov, in mnogi gostje, vidni predstavniki naših političnih, družbenih, kulturnih in prosvetnih organizacij in ustanov. Med njimi je bila tudi skupina naših dragih izseljencev iz Amerike.

Z odra, nad katerim je blestelo proletarsko geslo: Proletarci vseh dežel, združite se!, je zadonela Internacionala in še dve borbeni pesmi. Navdušeno pozdravljen — in kako tudi ne — je nato predsednik Zveze tovariš Ivan Regent, srce in duša

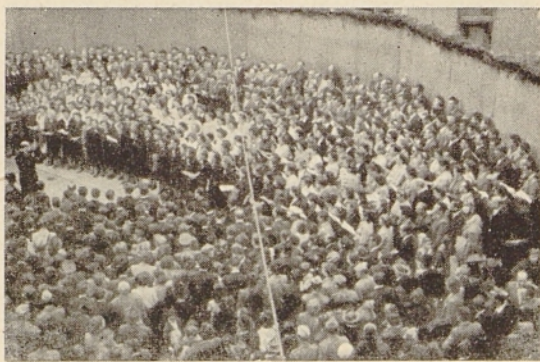
naših »Svobod«, ki je vse svoje življenje posvetil borbi in napredku delavskega razreda, pozdravil vse delegate, goste in še posebej naše ameriške rojake.

Na svojem dvodnevem zasedanju je kongres s ponosom ugotovil, da so »Svobode« v dokaj kratkem obdobju od njihove ustanovitve dosegle mnogo uspehov. Ideja, ki je vzplamtela pred dvema letoma, se je razrasla v živ ogenj kulturnoprosvetne dejavnosti, ki je zajel sleherno delavsko središče. Delavsko prosvetna društva postajajo vse bolj kulturna žarišča, v katerih ognju, ki osvetljuje našo revolucionarno pot, se oplajajo in kale naši delovni ljudje ter usposablajo za svojo družbeno-gospodarsko dejavnost. S tem doprinašajo »Svobode« velik delež k razvoju naše socialistične domovine. Kajti naša domovina je domovina delovnih ljudi, kjer si sami kujemo svojo bodočnost, sami odločamo in gospodarimo, sami upravljamo z narodnim bogastvom. Toda da bi vse to zares zmogli, moramo mnogo znati, čimveč vedeti.

Delavski razred naše domovine, ki si je s takimi žrtvami priboril svojo socialno in narodno svobodo, ki s tolikšnimi uspehi upravlja naše gospodarstvo in druga področja našega življenja, ki je nosilec vseh naprednih idej in akcij, se vse bolj in z vse večjim uspehom uveljavlja v kulturi in prosveti.

Te misli so prevevale vse, ki so sodelovali na kongresu. In temu je bilo in bodi tudi v bodoče posvečeno delo »Svobod«.

Boštjančič

Na proslavi so zapeli združeni pevski zbori

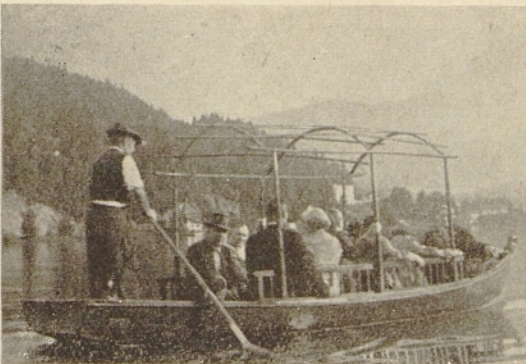
PRVI IZLET PO LEPI

Rojak iz Kalifornije Cuznar se je zamislil. Ali so ga ganile lepote rojstne domovine, ali pa je prišel v zadrego, ker mu je zmanjkalo bonbonov, ki jih je vsa pot tako radodarno delil otrokom, da ga ne bodo nikoli pozabili...

Po skaloviti gorski poti smo se povzpeli do izvira sinje Soče...

»Po jezeru bliz' Triglava« ... smo peli iz vseh grl

17. junija so rojaki odpotovali na letošnji prvi skupni izlet po lepi rojstni domovini. Devet dni potovanja z udobnimi Putnikovimi avtomobili je kaj hitro, da, kar prehitro minilo. Kako je bilo na tem izletu, ki je povezal okrog 50 rojakov od vseh strani sveta v eno samo veselo družino, bomo bolj podrobno opisali v prihodnji številki, za danes naj pa v glavnem »spregovore« le slike. Lepo smo se imeli, da marsikateri med nami še nikoli tako in kar verjeti nismo mogli, da je lepega potovanja skoraj konec, ko sta deveti dan naša avtobusa privozila v Postojno, kamor so nam prišli nasproti predsednik Matice Tone Seliškar, podpredsednik in zvezni ljudski poslanec ter urednik »Rodne grude« Tomo Brejč, Zima Vrščajeva, tajnik Švagelj ter tajnik hrvaške Matice Novak.

Svidenje je bilo zelo pristrčno. Pri obedu je spregovoril nekaj toplih, rodoljubnih besed ljudski poslanec Tomo Brejč, za kar se mu je zahvalil rojak Vincent Pink. Izleta sta se udeležila tudi dva pristna Američana Mr. Reut z ženo iz Cincinatija, ki vsako leto potujeta po Evropi in

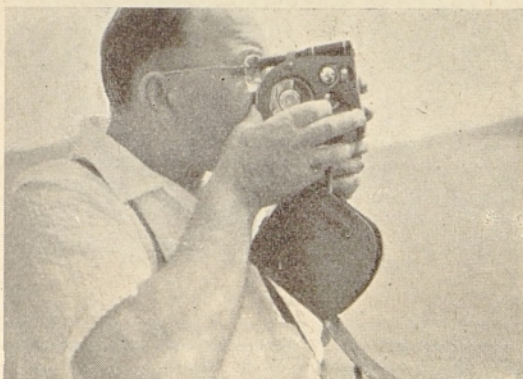
Poglejte ju, ali ju poznate? Kalifornijčan Vincent Pink in bioša Clevelandčanka, zdaj iz Miamija, Florida, priznana pevka Tončka Simičičeva, sta nam takole zelo prijateljsko razpoložena zapela tisto »Pri farni cerkvi« ...

ROJSTNI DOMOVINI

sta bila zdaj prvič v Jugoslaviji. M. Reut je star že 77 let, toda silno okreten in je bil eden izmed prvih v bolnici Franji in pri izviru Soče. Na vprašanje predsednika Seliškarja, kako se počuti v Jugoslaviji, je dejal: »Žal mi je, da sem prvič v Jugoslaviji. Ameriška propaganda je tudi mene plašila pred to zagonetno deželo. Zdaj pa, ko sem devet dni preživel v tej čudoviti deželi, vam izjavljam, da sem radostno presenečen. Vse ogabne laži, ki so zunaj Jugoslavije naperjene proti vaši deželi, so izmišljene in zlonamerne. Divim se lepotam vaše dežele, še bolj pa se divim vašemu ljudstvu, ki mu ni primere na svetu. Od zdaj naprej me smatrajte za najbolj zvestega prijatelja Jugoslavije in njenega ljudstva.«

Naslednji dan po skupnem izletu, so bili rajaki povabljeni od predsedstva Zveze delovnih ljudi na sprejem v klub ljudskih poslancev. Tam jih je pozdravil v imenu predsedstva član Izvršnega sveta Ljudske republike Slovenije Ivan Regent, ki je v preprostih besedah orisal stanje delovnega ljudstva v Jugoslaviji. Navzoč je bil tudi zvezni ljudski poslanec Tomo Brejc. Regentu se je za sprejem zahvalil rojak John Terlep. Po sprejemu so si rajaki ogledali otroško kliniko, gluhonemnico in Zavod za slepo mladino.

Andy Mirtich iz Clevelanda si je kar naprej takole nabiral motive

Podpredsednik Matice, ljudski poslanec Tomo Brejc v razgovoru z rojakinjo Hrenovo in njenima hčerkama, ki so iz daljne Minnesote prišle na obisk v rojstno domovino

Ko je v pozdrav zadonela domača pesem, se mnogi niso mogli vzdržati solz

Če ni bilo pri roki vesele harmonike, so nam naši fantje kar na »stravco« poskočne zagodli

V Trbovljah so od 30. maja do 6. junija proslavljali kar tri pomembne jubileje: 150-letnico rudnika, 100-letnico trboveljske občine in 50-letnico zloma Orjune.

Bilo je v začetku prejšnjega stoletja. V Dunajskem Novem mestu sta potrkala pri bogatem odvetniku von Maurerju dva moža, ki sta pripovedovala, da sta tam daleč, med Ljubljano in Celjem, v Trbovljah, našla premog. Bogatega gospoda je stvar zanimala...

Prišli so gospodje, ogledovali, razkopavali, merili, računali, kupovali. Zdaj se je pojavil kmetov podpis razen pri grajskem oskrbniku, kjer so zapisovali dolgove graščini, tudi na »Vergleichs-, Kaufs- in Verkaufs-verträge«. Težke roke kmetov, vajene le pluga in brane pa sekire in kose, so na bele pole papirja risale okorne križe zraven uglajenih podpisov gospodov von Maurerja, Koslerja, Krisperja...

Tako se je ozki trboveljski dolini pisal nov list v zgodovini. Začelo se je v prvih letih preteklega stoletja in se vse do druge

Počitek rudarjev po delu

svetovne vojne ni več končalo. Kmetije so se krčile in izginjale, rudnik pa se je širil in požiral njive, trgal pašnike.

»KAUFSVERTRÄGE« SO ZAMENJALE KUPNE POGODBE, ZAMENJAVE, RAZLASTITVE. REZULTAT PA JE OSTAL ISTI!

Nekdaj zelena trboveljska dolina je postajala vse bolj in bolj črna in umazana. Iz notranjosti zemlje pa so črni možje dan na dan pošiljali hunt za huntom črnega zaklada — premoga.

Življenje kopačev črnega zlata ni bilo lahko. Bogati lastniki, ki sami niso vedeli, kaj se pravi biti lačen, strgan, kaj pomeni imeti kopico otrok, ki jim ne moreš dati niti skorje kruha, so zaradi svojega dobička le slabo plačevali. Za krvavo prisluženi denar se je dobilo malo kruha, posebno še, če je oče iz jeze in obupa ob »colungi« zavil v gostilno in pozno ponoči hripavo pripel in priklesel v stanovanje, kjer so se stiskale po tri, štiri družine...

Da, življenje teh črnih mož ni bilo lahko. Rudarji so zato postali prvi nosilci ideje svobode in pravice. O tem govore boji s podjetniki od 1889 do 1939. O tem pričajo neprestani boji proti izkoriščanju, o tem govori tudi zmaga nad Orjuno, ki je hotela leta 1924 zanesti porajajoči se fašizem v rudarske revirje.

Čeprav je bilo delo rudarjev trdo, čeprav je bilo njih življenje vse prej kot veselo, čeprav so bili z eno nogo vedno v grobu, saj pravijo, da ima rudar mrtvaško srajco na sebi, pa je bil njihov duh vedno svež in njihovo delo polno krepkega, čisto svojiskega humorja.

PIK — AS...

V pisarno obratovodje je planil novo-pečeni rudar Tone.

— V tej izmeni ne bom več delal! Za norca me pa ne bodo imeli, je bruhnilo iz njega. — Če me ne daste v drugo izmeno, me ne bo več na ših.

— Kaj pa se je zgodilo? se je pozanimal obratovodja.

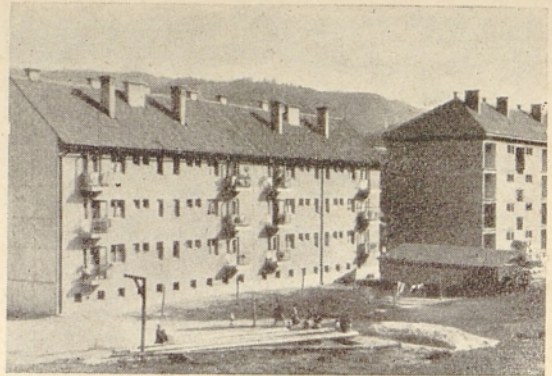
— Ko sem prišel drevi k šahtu, da bi šel na delo, so me napadli trije rudarji. Kateri so bili, ne vem, saj se nisem niti dobro zavedel, ko me je že držal eden za glavo, dva pa sta začela vleči hlače...

— Aha, to je bilo! se je zasmel obratovodja. — Tega jim pa zares ne smeš zameriti. Veš, to je stara rudarska navada, s katero sprejmejo ali, kot pravijo, »štemplajo« novinca. To pa ne pomeni, da se

Takšni so bili nekdanj domovi rudarjev v Trbovljah.

Novi stanovanjski bloki

norčujejo iz njega. Nasprotno, to je le čast, ki je ni deležen vsak mlad rudar. Zato bodi na to ponosen.

In mu je razložil, v čem je ta stari rudarski običaj. Rudarja-novinca stari knapi delj časa opazujejo, da vidijo, če je priden pri delu, če je dober tovariš, ali kot rečejo oni, »kamerad«. In ko spoznajo, da ima vse te lastnosti, ga »štemplajo«. To pa takole kole napravijo:

Pri jašku ga počakajo dva ali trije rudarji njegove izmene, močni, krepki možje. Brez besed nenadoma planejo nadenj, eden ga zgrabi za glavo in ga drži kot v kleščah, druga dva pa mu potegneta hlače in spodnje hlače pod kolena. Nato pa mu eden na zadnjo plat, kot temu pravijo, »prigliha pik-asa«, to je veliko lopato črne oblike, ki so jo prej namazali z oljem ali mastjo. Pri tem nekajkrat ne preveč prizanesljivo udarijo z rudarskim kladivom po lopati in seveda po zadnji plati. Ko je ceremonija pri kraju, mu tovariško ponudijo roko in od takrat naprej je novinec polnovreden član rudarske družčine. Seveda je to zdaj že hudo redek običaj. Sem ter tja se pa le še zgodi.

Tudi Tone se potlej ni več jezil. Zadovoljnega obraza se je vrnil v jamo, čeprav je nosil pod hlačami veliko črne srce, »priglihanega pik-asa«.

TRBOVLJE DANES

Pravijo, da so rudniku v Trbovljah štete ure. To ne bo povsem res, saj so v zadnjem času našli velike zaloge premoga na mestih, kjer doslej niso kopali. Res pa je, da dobivajo Trbovlje polagoma novo podobo. Medtem ko v rovih ugašajo lučke rudarjev,

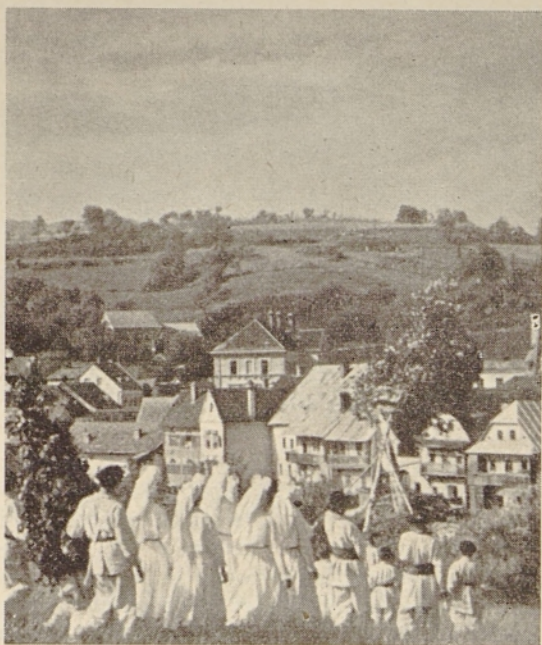
se pa zunaj, ob glavni cesti, prižigajo močne obločnice Strojne tovarne, prihodnosti Trbovelj. Rudarske Trbovlje se spremenjajo v industrijske, podjetja kot »Rudarsko gradbeno podjetje«, »Finomehanika«, »Strojno mizarstvo«, »Cementnine« — novo podjetje, ki bo začelo obratovati prihodnje leto, — to so zarodki novih Trbovelj. Za letos je dobila Strojna tovarna 300 milijonov dinarjev, za »Finomehaniko« nabavljajo novo opremo, Strojna tovarna si utira pot na tuja tržišča — to je obris novih Trbovelj, Trbovelj jutri.

Trbovlje se širijo. Pod hribi v dolini je premalo prostora, hribi se zaradi nesmotrnega izkoriščanja rudnika v preteklosti sesedajo in številne stavbe, cela delavska naselja, so ogrožene. Kljub temu, da so v Trbovljah na novo zgradili stanovanja za tretjino prejšnjih Trbovelj, se njihovo število skoraj ni povečalo. Toliko ogroženih stavb so morali podreti.

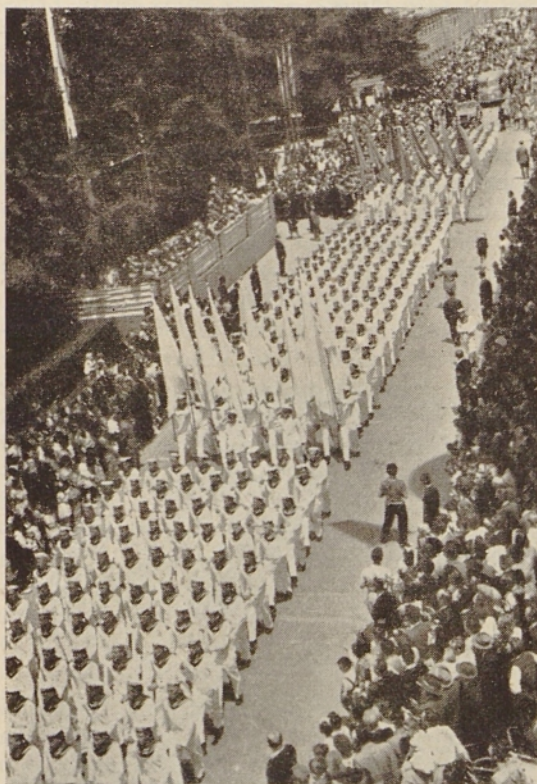
In vendar — Trbovlje so danes drugačne, kot so bile nekoč. Trboveljski »knap« je dočakal svoj veliki dan. Tisto, za kar se je boril več kot sto let, si je priboril v težkih letih druge svetovne vojne. Sedaj si trboveljski rudar sam reže svoj kruh. Sedaj se mu ni treba bati, da bo ostal na cesti brez dela, sedaj lahko svojim otrokom odreže lep kos kruha. Za vse to je bilo treba nešteto žrtev, od stavk do bojev na življenje in smrt v zadnji vojni, kjer je rudar s svojo trdno pestjo odločilno posegel v zgodovinski potek dogodkov.

Trbovlje so kraj dela. Govoriti o njihovi preteklosti, presojeti njihovo sedanost in ugibati o prihodnosti pomeni razmišljati o delu. Delo in spet delo — to je začetek in konec vsega v Trbovljah.

V Beli krajini, deželici sonca in srčno dobrih ljudi, je stekla zibelka svobodne domovine

Zlet društev »Partizan«: Mornarji v sprevodu

Domače vesti

BELA KRAJINA BO PRAZNOVALA

Na letošnji dan vstaje — 22. julija — bodo Belokranjci slovesno praznovali deseto obletnico prvega zasedanja Slovenskega narodno osvobodilnega sveta, ki je predstavljal prvo ljudsko oblast na osvobojenih tleh domovine. V Beli krajini je bilo takrat ustanovljeno Slovensko narodno gledališče, Radio-Slovenija, Novinarsko društvo, ki je imelo v Metliki svojo prvo konferenco. Skoraj v vseh vaseh so imeli šole, organizirali so izobraževalne tečaje in tako dalje. Od takrat do danes se je v Beli krajini marsikaj spremenilo. Plodna pot napredka je prodrla do samotnih, nekdanj tako revnih vasic in ta pot bo z vsakim letom trdnjša in lepša. O vsem tem se bodo pomenili nekdanji borci, ki se bodo zbrali na proslavi v Črnomlju. Ne bo jih malo, saj je Bela krajina dala brigadam narodnoosvobodilne borbe 4500 borcev in bork. Prišli pa bodo tudi nekdanji borci iz sosednjih hrvatskih krajev, ki so se nekoč v Beli krajini borili in zmagovali za svobodo domovine.

MOGOČNA MANIFESTACIJA SLOVENSkih TELOVADCEV

V soboto, 12. junija in v nedeljo, 13. junija so se iz vseh krajev Slovenije zgnili v Ljubljano telovadci — člani telesnovzgojnih društev Partizan na svoj III. republiški zlet. Okrog 12.000 se jih je zbralo, velikih in malih. Ulice v središču mesta so bile vse preplavljene s pestrimi barvami telovadnih krojev, ki so se čudovito ujemale z radostnim smehom zdrave mladosti. Dopoldanski sprevod, ki je trajal nad eno uro, in popoldanski nastop na prostranem Stadionu sta nadvse navdušila tisoče in tisoče gledalcev. Na Stadionu je navdušenje raslo in se stopnjevalo od točke do točke. Vedno bolj so gledalci lahko opazali veliko razliko med telovadnimi vajami nekdanjih telovadnih društev in današnjimi. Saj včasih je bil smisel posameznih vaj le zunanji videz, danes pa je glavni namen s slehernim gibom dokazati zdravje in življenjsko radost ter krepiti telo. Telovadci Partizana so na svojem III. zletu res zasluženo osvojili Ljubljano.

NAD 8 MILIJONOV DOBIČKA SO IMELI PRESIŠKI ZADRUŽNIKI

Člani Vinogradniške delovne zadruge Presika so lani pridelali nad 12 in pol wagona žlahtne vinske kapljice. Ta pridelek bi bil seveda lahko še večji, treba pa je upoštevati, da ima zadruga 78 ha, ki so še rodni, nad 50 ha pa je nad 30 let starih vinogradov. V vinogradniških predelih Presike uspeva žlahtna trta, ki daje visoko kvalitetna vina, ki jih je zadruga tudi v preteklem letu dobro prodala predvsem v inozemstvo. Tako so na občnem zboru zadrugniki z veseljem in ponosom ugotovili, da imajo nad 8 milijonov dobička. Od te vsote so razdelili 2 milijona kot doplačilo za delo iz preteklega leta, ostalih 6 milijonov pa so dodelili v investicijski, obratni in socialni sklad.

220-LETNICA ROJSTVA SLOVENSKEGA ČEBELARJA

Prav gotovo so vsi bralci »Rodne grude« prebrali v tretji številki zgodbo o »Medvedu čebelarju«, ki jo je po pripovedovanju svojega deda napisal starosta slovenskih pisateljev F. S. Finžgar. V tej resnični zgodbi opisuje bistromno gorenjsko korenino, znamenitega slovenskega čebelarja Antona Janša, ki se je rodil 20. maja 1754 v Breznici na Gorenjskem, torej natančno pred 220 leti.

Anton Janša, sin revnega bajtarja, je imel veselje do čebeloreje prirojeno, saj so bili njegovi dedje in pradedje umni čebelarji. Ko mu je bilo 32 let, je odpotoval na Dunaj, da bi se učil slikanja. Iz te moke pa ni bilo kruha in namesto slikar, je postal čebelar. In to eden največjih in najslavnejših čebelarjev ne le pri praktičnem delu, kjer je z lahkoto upravljaval po več sto panjev čebel. Izdal je dve knjigi o čebelarstvu. Cesarica Marija Terezija ga je leta 1770 nastavila kot prvega čebelarskega učitelja na Dunaju.

ZADRUGE NA KOČEVSKEM LEPO NAPREDUJEJO

Kočevska, ki ima 34.000 prebivalcev, je bila še nedavno pretežno kmetijska dežela. Danes se pa s kmetijstvom v glavnem ukvarja le polovica vseh prebivalcev. V kočevskem okraju je 3745 manjših kmečkih posestev, od katerih je vključenih v zadruge 3250.

Skupno deluje na Kočevskem 22 kmetijskih zadrug in 2 kmečki delovni zadrugi, ki imajo 21 živinorejskih odsekov, 15 poljedelskih, 16 sadjarskih, 15 gozdarskih, 15 odsekov za domačo obrt, 18 hranilno-kreditnih, 32 trgovskih in 22 odkupnih. Skupno imajo že okrog 4500 glav rodovniške živine. Sadjarski odseki so pripomogli tudi k temu, da se je nega sadovnjakov v tem okolišju zelo izboljšala. Da so zadruge lani dobro gospodarile, dokazuje tudi letni obračun, ki je pokazal, da so zadruge imele skupno 99 milijonov 600.000 dinarjev dobička.

167 LITROV KRVI SO DALI

Okrajni odbor Rdečega križa Slovenije je 12. maja v Sežani zelo uspešno zaključil akcijo za prostovoljno oddajo krvi, ki je trajala 9 dni. Za to plemenito dejanje se je pozivu Rdečega križa odzvalo 1557 ljudi iz občin Komen, Divače, Dušovelj, Štanjela, Podgrada in Sežane.

PRETRESLJIVA OBLETNICA

22. maja so se v Hruševlju v Brdih spominjali pretresljive obletnice — desetletnice, ko so Nemci kot povračilo za svojega padlega majorja zažgali v Imejčevi in Peternelovi hiši 23 ljudi, ki so jih polovili po cestah. Triindvajset živih, gorečih ljudi, 25 človeških plamenic! Danes počivajo v skupnem grobu v Hruševlju, spomin nanje pa svetlo gori v srcih in mislih novega rodu.

Anton Janša, znameniti slovenski čebelar, ki ga poznajo in cenijo tudi v tujini

V Radhovi vasi so odkrili spomenik žrtvam fašizma

Včeraj še topel dom — danes pa le takšni žalostni ostanki

V noči od 4. na 5. junij so bili v severovzhodnih predelih Slovenije hudi nalivi. Praviijo, da so se nad celjsko kotlino utrgali kar trije oblaki. Reke in potoki so se v trenutku spremenili v hudournike, ki so divje drli ter odnašali in podirali vse, kar so dosegli — mostove, hiše, drevesa, brzajavne drogove. Votlo, grozeče bobnenje vode v črni noči brez luči je vsako minuto postajalo bolj grozeče.

Pilihovi, ki so stanovali tik ob Savinji, so se nenadoma znašli v vodi. Pridrta jim je v hišo in iz trenutka v trenutek naraščala. Odnosla je hlev in v njem tri krave, dve svinji, ovce, kokoši in zajce. V hiši je voda segala že do pasu, ko je obupani oče planil h komaj teden dni staremu sinku, ki mu ga je prav isti dan prinesla žena iz ljubljanske porodnišnice. Odhiteli so na podstrežje. Silni valovi so se zaganjali v hišo, ki se je zibala, kakor bi bila papirnata. Dojenček je presunljivo jokal. Voda je hrumela. Naenkrat je vse vrglo ob tla. Hišo je dvignil mogočen val vode ter jo preklal na dvoje. Vsi so bili prepričani, da je s tem vsega konec. Hišo je stresalo, dvigalo in

Vode so

nižalo, kakor čoln na valovih. Voda je bobnela. Toda — ostali so živi. Vse jim je odnesla voda, le življenje, revno, golo življenje jim je pustila.

V mlinu pri gradu v Vojniku so se Zdolškove matere oklepale preplašene hčerke. Zunaj je vedno bolj grozeče bobnela voda. Mlin se je zibal, stresal. »Mama, bežimo,« je zajokala mala Marica, »bežimo... Samo punčko bom vzela s seboj, mojo ljubo punčko...« Skočila je v sosednjo sobo po svojo punčko. Mati jo je spremljala z lučjo. Dekletce je stisnilo svojo punčko k sebi in se nasmehnilo: »Zdaj hitro bežimo...« Toda po nekaj korakih so se pod njo udrila tla. »Mama! Mama, pomagaj...« Presunljiv krič, dvoje dvignjenih drobnih ročic in potem ničesar več... Samo voda je strahotno bobnela. Mati sama je bila že z eno nogo v odprtini, ki se je večala. »Marica, Marica!« je obupana kričala — toda vsepovsod je bila samo grozna, strahotna tema, prasketanje, pokanje in bobnenje vode...

Marico so našli šele naslednji dan daleč spodaj med hmeljevkami. V drobnih, mrtvih ročicah je trdno stiskala k sebi svojo punčko...

V rudniku Zabukovici so se reševalci trudili dolge ure, da so iz zalitega rova rešili dva rudarja — Franca Šaleja in Otona Brileja. Žena Franca Šaleja je vsa obupana in bolj mrtva kot živa slonela ob vhodu v rov. Žena Otona Brileja pa ni niti slutila, ikako je z možem, ker je bila v Ljubljani na porodu. Končno so ju rešili, čeprav smrtno onemogla. O, kako

Strokornjaki Litostroja pomagajo pri čiščenju strojev v celjskih tovarnah

prihrumele...

lepo je življenje, če svobodno zadihaš in zaživiš po tolikšnih strahotah!

V Paškem Kozjaku pri Slovenjem Gradcu je plaz zasul hišo, v kateri je našla smrt petčlanska družina Ferda Vanuška. V Celju je voda odnesla stavbo podjetja »Beton«, pri čemer je utonil Anton Šnek z ženo in tremi otroci. Dalje so utonili — Tomaž Bratič, delavec iz cinkarne, Jože Karner, upokojenec iz Celja, Ivan Tanjšek in Mihael Vengust iz Škofje vasi, Rozika Vrečko, 11-letna učenka iz Šentjurja.

Poplavljenost je bilo predvsem Celje z okolico, šoštanjski, slovenjegraški in krški okraj. Škoda je ogromna. Utonilo je ogromno živine. Uničena so polja in hmeljski nasadi, kjer je voda odnesla plodno prst ter jih visoko nasula z gramozom. V Celju je bilo težko prizadetih 18 tovarn, 1400 družin je imelo poplavljen stanovanjski prostor.

Poplavljenecem so takoj prišli na pomoč oddelki armade, miličnikov, gasilci in zdravstvene ustanove, ki so s požrtvovalnim delom brez prestanka pripomogli, da ni bilo žrtev še več in škoda še večja. Izvršni svet Slovenije je takoj sklical izredno sejo in sprejel najnujnejše ukrepe za ublažitev katastrofe. Obenem je bila dodeljena prva pomoč — sto milijonov dinarjev. Poskrbljeno je bilo tudi za otroke, ki so ostali brez najnujnejšega. Vsa Slovenija zbira za poplavljenecem. Otroci prinašajo na zbirališča prihranke iz svojih hranilnikov. V družinah zbirajo obleko, posteljnino in pohištvo. Med prvimi so se odzvali tudi delavci. Delavski

Vsa Slovenija je pomagala — Delitev obleke najpotrebnejšim

sveti v tovarnah so določili visoke zneske za pomoč. Jeseniški železarji so poklonili osem milijonov, rudnik živega srebra v Idriji en milijon, sindikalna podružnica rudnika še posebej 500.000 ter zaslužek enega delovnega dne v znesku 44.000 din. Domžalčani so zbrali raznega blaga v vrednosti 2 milijona din. Delavci tekstilnih in drugih tovarn v Kranju so več kamionov naložili z blagom, ki so ga namenili poplavljenecem. Delavski svet tovarne »Braitstvo« v Novem Travniku je določil za poplavljenecem v Sloveniji milijon pet sto tisoč din. Mnogi delovni kolektivi so se odrekli skupnim izletom in so za to določene zneske darovali poplavljenecem. Slovensko narodno gledališče ter mnogo drugih amaterskih gledališč je namenilo za poplavljenecem izkupiček od predstav itd.

Pretrajljiva nesreča je globoko ganila tudi naše rojake na tujem. Slovenska izseljenska matica je prejela iz Heerlena v Holandiji od Slovenskega društva »Edinost« pismo, v katerem izražajo naši rojaki globoko sočustvanje s prizadetimi.

Tako so lovili imetje iz vode

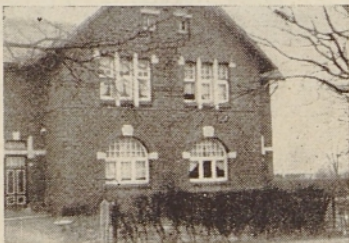

Domovina

IZ MERLEBACHA IN OKOLICE

Vsa tri jugoslovanska izseljenska društva marljivo delajo. Pevci se ob nedeljah zbirajo k pevskim vajam; imeli smo že več prireditev, posebno v predpustu. Pregovor, ki pravi, da nesreča nikoli ne počiva, velja tudi pri nas. Pogoste so nesreče pri delu. Med našimi rojaki, ki so se zaradi nesreč morali zateči v bolnišnico, je tudi Alojz Kolenc, ki se je pri delu težko ponesrečil ter se že več mesecev zdravi v bolnišnici. Žena rojaka Zgodeta pa leži v bolnišnici že pet let. (Upamo in želimo, da sta oba imenovana rojaka med tem že ozdravela. Op. uredništva). Pri vožnji z motornim kolesom se je smrtno ponesrečil sin slovenskih staršev, 18-letni Ivan Krevl.

Značilni dom slovenske države v Eisdenu

Obiskal nas je tajnik Slovenske izseljenske matice tov. Albert Svagelj, ki je na svoji poti že prej obiskal rojake v Belgiji in Holandiji. Žal nam je bilo, ko smo zvedeli, da je tov. Svagelj spremljal v Belgijo in Holandijo pevce Slovenskega pevskega okteta, ki jih pa ni bilo k nam, ker so se iz Holandije morali vrniti v Ljubljano. Zaradi te novice je neki rojak, doma z Gorenjskega, skoraj napovedal dvoboj tov. Svaglju in je moral ta porabiti vso prirojeno zgovornost, da ga je prepričal, da so se pevci predolgo zamudili v Holandiji in so se zato morali nemudoma vrniti domov, na svoja delovna mesta.

Kakor pretekla leta, bo tudi letos precej rojakov prebilo svoj letni dopust na obisku v rojstni domovini. Kdo pa ne bi

želel zopet videti krajev, na katere ga veže toliko spominov, domovine, ki je v strašni vojni toliko prestala in se danes v svobodi tako lepo razvija!

Alois Grčar

IZ BELGIJE

16. maja je zborovalo tukajšnje društvo Svobodna Jugoslavija. Izvoljen je bil stari odbor. 14. maja se je zgodila v rudniku Brul v Quaregnonu huda nesreča. Nastal je požar 815 m globoko pod zemljo. Pri tem je izgubilo življenje 7 rudarjev — naših delovnih tovarišev, od katerih sta bila 2 Belgijca, 1 Francoz, 1 Italijan in 3 Alžirci. Rešilna četa iz Frameries, pri kateri sodeluje tudi rojak Slavko Zaletel, se je tri dni trudila, da bi pogasila požar, toda brez uspeha. Ni jim ostalo drugega, kakor da so z betonom zazidali rov ter ustavili obrat za nedoločen čas, rudarje pa zaposlil pri drugih rudnikih.

Da tudi rudarji nimamo src iz kamna, dokazuje tragičen dogodek, ki se je 17. maja pripetil v rudniku Lepex v Quaregnonu. 25-letni rudar italijanskega porekla je zaradi nesrečne ljubezni obupal nad življenjem ter skočil v šaht 1350 metrov globoko. Mladega, nepremišljenega fanta, ki je storil to dejanje prav gotovo v veliki duševni zmedenosti, vsi pomilujemo.

Baričič August

HERLENHEIDE — LIMBURG HOLANDIJA

Društvo jugoslovanskih izseljencev »Edinost« je imelo dne 7. februarja v Herlenheide sejo, kjer je bilo sklenjeno, da bodo ponovno začeli izdajati svoj list »Edinost«. Časopis bo prinašal najvažnejše novice iz Holandije, v glavnem pa bo namenjen kulturno prosvetnim novicam iz domovine. List ni namenjen samo članom društva »Edinosti«, temveč vsem izseljencem v Holandiji.

Društvo »Edinost« organizira, kakor že prejšnja leta, tudi letos izlet v domovino, ki bo meseca

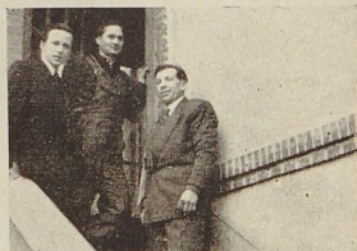
avgusta. Za ta izlet je med rojaki veliko zanimanje. Na seji društva 7. februarja je bil izvoljen nov odbor, in sicer: Anderluh Franc, predsednik, Bosina Josip, podpredsednik, Sibret Albin, tajnik, Jakelj Oskar, drugi tajnik, Karo Franc, blagajnik, Domevšček Anton, drugi blagajnik, Kaus Matija, preglednik, Selič Rudolf, drugi preglednik.

LIEVIN, FRANCIJA

9. maja smo imeli v Sallau-minesu družabni sestanek kulturnega društva »Udruženje«. Sestanek je bil pod pokroviteljstvom zastopnikov našega poslanstva ter je bil prisoten tajnik tov. Marko Drobac.

Na prireditvi se je zbralo okrog 250 Jugoslovancev. Skupaj smo se malo poveselili, nato pa smo razpravljali o najvažnejših vprašanjih, ki so povezana z našim življenjem na tujih tleh. Predvsem je bilo govora o socialnem vprašanju, to je o naših pokojninah. Enoglasno smo menili, da bi morale tudi francoske oblasti izplačevati našim najrevnejšim rojakom na račun pokojnin neki predujem, kakor je to storila ljudska oblast v naši domovini rojakom, ki so se vrnili. Na vsak način je treba nekaj ukreniti, da se pomaga rojakom iz težkega položaja, dokler ne bo vprašanje pokojnin dokončno rešeno.

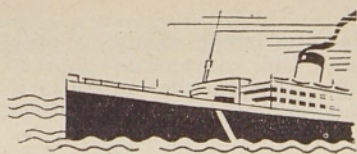
Na tem sestanku smo tudi sklenili, da pridemo letos na dopust v domovino 1. avgusta in ostanemo na rodnih tleh ves mesec. Mnogi že nestrpno pričā-

Konzul Lotrič iz Strasbourga z rojakoma Fajfarjem in Berdenom

na tujih tleh

kujejo ta dan. Moja žena se tako veseli, da je postala že kar otročja.

Vsem, ki mislijo potovati v svojo domovino na dopust, sporočam, naj se obrnejo za vse informacije na naslednje odbornike:

Demšar Ivan, 1, rue Loen, Sallaumines, Potrpin Gregor, 16, rue Eglise, Sallaumines, Artič Jurij, 2, rue de la Liberté in Seničar Elizabet, 170, rue St. Pierre, Lievin, Tomšič Alojz, rue Emile Bazli, Wingles, Oprešnik Mihael, 65, rue Aromontes, Haudoin, Pas de Calais.

Artič Jurij

IZ ARGENTINE

Gotovo vas bo iznenadilo to pismo, ki prihaja iz daljne Cordobe v Argentini. Naše Slovensko delavsko podporno društvo »Eđinost«, kjer se Slovenci tako radi zbiramo, je naročeno na »Slovenskega poročevalca«, ki nas obvešča o tem, kaj je novega doma. Zdaj se je odbor odločil, da takoj naroči tudi svojo novo veliko prijateljico »Rodno grudo«, ki nam bo prinašala novice od doma in iz drugih delov sveta, kjer prebivajo naši dragi in delovni rojaki. Tako bomo drug drugega spoznali in vedeli, kako živi naš slovenski narod v tujini.

Tudi mi, ki živimo v Cordobi, nameravamo izdati življenjepis naših slovenskih priseljencev, ki tukaj žive in delajo že po 25 do 30 let, ki so pretočili že mnogo bridkih solz in bi se bili premnogi radi vrnili v svojo rojstno domovino, toda jim tega sredstva niso dopuščala.

Argentinska gruda je postala zadnji dom rojaku Ivanu Jagodicu, ki se pred 27 leti priselil iz Ljubljane. Rojen je bil 24. decembra 1900 v vasi Loka pri Mengšu. Pokojnik je bil marljiv sodelavec na društvenem področju. Mnogo je žrtvoval in delal za Slovensko delavsko podporno društvo »Eđinost« v Cordobi, pri katerem je bil izvoljen za glavnega gospodarja in prvega odbornika. Leta 1942 se je kot delegat udeležil Vseslovenskega kongresa

Ivan Jagodic

v Buenos Airesu. Pokojnik zapušča v domovini sestro in brata ter dobrega pridnega sina. Pred leti je v visoki starosti umrla mati, po kateri je do poslednjih dni žaloval. Želo si je želel, da bi še enkrat obiskal in videl svojo drago rojstno domovino, toda dolgotrajna huda bolezen mu je to preprečila. Moral se je podvreči operaciji, kj je sicer uspela, toda po nekaj dneh je podlegel posledicam. Ob poslednjem slovesu se mu je društvo »Eđinost« oddolžilo s tem, da so ga v društvenih prostorih položili na mrtvaški oder. Velika udeležba ob njegovem pogrebu je pričala, kako je bil pokojnik priljubljen in koliko prijateljev je imel.

Anton Stepan

V začetku maja so v kinu »Metropolitan« v Buenos Airesu predvajali prvi jugoslovanski film »Čarobni meč«, ki je pred tem dosegel tudi velik uspeh na filmskem festivalu v Mar del Plati. Za film je bilo veliko zanimanje. V nedeljo, 16. maja je nastopil naš mladi rojak pianist Anton Soler-Biljenski kot solist s simfoničnim orkestrom Radia del Estado. Izvajal je Sergija Rahmaninova Koncert št. 2, op. 18 za klavir in simfonični orkester.

Družino rojaka Ilca je letošnjo pomlad doletela bridka ne-

sreča. Pri povratku iz šole je postala žrtev prometne nesreče 18-letna hčerka Elsa, ponos in nada družine. Bila je takoj mrtva. Na Paternalu je umrl rojak Jožef Jeušček, ki je doživel komaj 58. leto. Zapušča dve poročeni sestri v Argentini, v stari domovini pa 87-letnega očeta in sestro Ivanko.

V SPOMIN ROJAKU SIMONU KAVČICU

V Virdenu, Ill., je umrl sredi aprila letos spet eden od pionirskih slovenskih izseljencev, old-timer Simon Kavčič, star 83 let, doma iz Idrije. V članku Antona Kristana »V socialistični Idriji pred četrstoletjem« (Pod lipo 1924, str. 27-31) bremo o Kavčiču:

»Bil je med ustanovitelji Občnega konsumnega društva ter med prvimi socialisti. Leta 1898 pa je odšel v Ameriko v Virden, Ill., od koder je pazno motril napredek socialistične Idrije. Rad je dopisoval v idrijski »Naprej!« Pisal je lepo. Pogled na delavske razmere mu je bil čist. Njegovi dopisi iz Amerike so trajne vrednosti. Tudi gmotno je podpiral rad soc. dem. stranko, ker jo je imel za edino pravo zastopnico delovnega ljudstva.«

V Ameriki je Kavčič nadaljeval svoje delo. Bil je med organizatorji prvega slovenskega socialističnega lista v tej deželi, »Zore«, ki je izhajala v Chicagu, Ill., v letih 1901-1902. Prav tako je bil med ustanovitelji socialističnega glasila »Proletarec« (1906-1952) in pa med pionirskimi graditelji Slovenske nar. podporne jednote (SNPJ). Za SNPJ ima Kavčič ogromne zasluge. Želo mnogo je pisal v »Zoro«, »Proletarca«, »Glas Svobode« in »Prosveto«, prav tako tudi v starokrajske liste — idrijski »Naprej«, zatem »Rdeči prapor« in »Zarjo«.

Simon Kavčič je ostal zaveden do konca dni. Pokojnikovo truplo so prepeljali v Chicago, kjer je bilo upepeljeno po obredih SNPJ. V Ameriki je zapustil ženo, dva sina in hčerko ter več sorodnikov. »Rodna gru-

da« jim izreka sožalje, a prav tako tudi slovenskim naprednim izseljenskim organizacijam, ki izgubljajo v zadnjem času toliko odličnih borcev. — Nace Zlemberger, Etbin Kristan, Jože Menton, Tone Zornik, Simon Kavčič so bili stebri naših organizacij, za katere bo težko najti nadomestilo. Prepričani smo pa, da bo žilavost naših rojakov zacelila tudi te rane.

Cv. A. K.

VELIKODUSNO DARILO SLOVENSKI BOLNISNICI

Slovenski napredni listi v Združenih državah so objavili poziv na zbiranje pomoči za nakup rentgenskega aparata za umobolnico v Polju pri Ljubljani. V Clevelandu, O., je prišel k organizaciji Progresivnih Slovencev Amerike nek slovenski rojak in je izjavil, da je prinesel v svojem in v sinovem imenu — obadva pa želita ostati neimenovana — ček za 4500 dolarjev, kar znaša po uradnem tečaju 1.550.000 deviznih dolarjev vrednosti. Tudi ostali ameriški Slovenci pridno zbirajo prispevke za ta namen. Tako je n. pr. odbor Slovenskega narodnega doma v Waukeganu-North Chicago, Ill., prispeval 100 dolarjev.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA AMERIŠKIH SLOVENCEV

Pevski zbor »Soban« v Euclidu pri Clevelandu, O. je imel 14. februarja t. l. koncert, ki je zelo uspel. Ta pevski zbor ima za letos predvidenih več nastopov. 30. maja t. l. bo sodeloval pri proslavi 50-letnice Kluba Ljubljana, v juliju pri proslavi 50-letnice Slovenske narodne odporne jednote (SNPJ), jeseni pa bo priredil še en samostojen koncert.

Pevski zbor »Jadran« v Clevelandu, O. je imel 21. marca t. l. v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. uspel spomladanski koncert. Na koncertu so nastopili mešani zbor, ženski zbor, moški zbor, moški kvartet, ženski trio in duet ter solisti. Peli so slovenske narodne in umetne pesmi.

Slovensko opero je uprizoril v Clevelandu slovenski pevski zbor »Zarja« dne 4. aprila t. l. v Slovenskem narodnem domu na St.

Clair Ave. Bila je to dvodejanska opera učenca Bedriča Smetane Viljema Blodeka »V vodnjaku«, prevedena iz češčine. Režiral jo je Joseph V. Krabec. Pevski zbor »Zarja« je eden od najstarejših še delujočih slovenskih pevskih zborov v ZDA in deluje že 36 let.

Mladinski pevski zbor SDD na Waterloo Rd. v Euclidu pri Clevelandu je imel svoj koncert 11. aprila t. l. Ta zbor Slovenskega delavskega doma deluje že nad 20 let in ima zdaj dve skupini. Tudi na tem koncertu so nastopili najprej starejši, zatem mlajši člani zbora. Pevovalja je J. Gregorinčič. V tem zboru sodeluje tudi Florence Siskovich, ki je dobila štipendijo naše vlade za študij na glasbeni akademiji v Ljubljani. Nastopila je tudi na tem koncertu.

Tudi pevski zbor Glasbene matice v Clevelandu, O. je imel 11. aprila t. l. svoj koncert v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave, in sicer pod vodstvom svojega pevovodje, opernega pevca Toneta Šublja.

Pevski zbor »Prešeren« v Chicagu, Ill. je namesto svojega vsakoletnega spomladanskega koncerta sodeloval pri proslavi 50-letnice društva »Delavec« SNPJ št. 8, ki je bila v Hrvatskem domu v South Chicagu. Zapeli so slovenske in hrvaške pesmi. Proslavo 50-letnice tega društva so tudi filmali.

20-letnico Progresivnih Slovencev so proslavili v Clevelandu, O., 1. in 2. maja t. l. Prvega dne je bilo slavnostno zborovanje, o katerem bomo še poročali, združeno s sejo glavnega odbora PS, drugega dne dopoldne pa konferenca članic PS. 2. maja popoldne pa je bil lep koncert, na katerem so nastopili člani pevskega zbora »Zarja«. Na prireditvi je bila uprizorjena tudi enodejanka »Kmečka svatba«.

Koncert pevskega zbora »Adrija« v Clevelandu, O. je bil 9. maja t. l. na materinski dan — v American Jugoslav Centru na Recher Ave v Euclidu pri Clevelandu. Ta zbor združuje predvsem v Ameriki rojeno slovensko mladino. Posebej je nastopil tudi zborov kvartet. V drugem delu koncerta so uprizorili dvodejansko igro »Kmečka

svatba«, ki so jo predvajali v krasnih slovenskih narodnih nošah in s slovenskim petjem. Vso prireditev je vodil pevovodja zbora Tone Šubelj.

Slovenski pevski zbor v Claridge, Pa., ki je bil ustanovljen pred poldrugim letom in ga vodi John Umek iz Jeannetta, je imel 16. maja t. l. svoj prvi koncert, ki je vsestransko uspel. Koncert je bil v Slovenskem domu v Claridge.

Pozdrav zbora »Prešeren« domovini. Pevski zbor »France Prešeren« iz Chicaga, ki bo proslavljal letos 7. novembra svojo 25-letnico, je pred kratkim posnel na magnetofonski trak pozdrav domovini. Pozdrav obsega kratek nagovor in tri pesmi. V pozdravu pošiljajo Prešernovci pozdrave slovenskemu ljudstvu ter mu želijo vse dobro. V dokaz soglašanja z domovino v obrambi Trsta so zapeli tudi pesem »Morje Adrijsko«. Pozdrav bosta prenašali radijski postaji v Ljubljani in Beogradu. Poslan je bil s posredovanjem našega konzula v Chicagu Franca Žuglja.

Kavčič Andrej in njegova žena Antonija iz Poljubina pri Tolminu sta po 42 letih obiskala rojstno domovino

Z današnjo pošto sem vam poslal vsoto 12 dolarjev za 6 naročnikov revije »Rodna gruda«. Z narodnim pozdravom!

Frank Klune, Chisholm, Minn.

Pošiljam vam dva dolarja za naročnino novega lista ter 50 centov za podporo lista. Prosim, da mi ga redno pošiljate. Lepe pozdrave!

T. H., Cleveland, Ohio

IZSELJENSKI TEDEN V DOMOVINI

Od 15. do 22. avgusta bo vsa Jugoslavija praznovala IZSELJENSKI TEDEN z namenom, da se še bolj utrdijo in poglobijo prijateljske vezi

med rojaki v tujini in njihovo rojstno domovino, pa tudi v znak hvaležnosti za vse, kar so naši rojaki v tujini zanjo storili.

SPORED IZSELJENSKEGA TEDNA JE NASLEDNJI:

V »Radiu Ljubljana«:

14. avgusta: na predvečer IZSELJENSKEGA TEDNA bo govoril Ivan Regent o izseljenstvu.

15. avgusta: Cvetko Kristan — »Izseljenski tisk«.

16. avgusta: rojak Frank Alesh — »Slovenska narodna podpora jednota«.

17. avgusta: Tomo Brejc — »Evropski izseljenci«.

18. avgusta: Tone Seliškar: »Izseljenska književnost«.

19. avgusta: Zima Vrščaj-Holy — »Slovenska žena — izseljenka«.

20. avgusta: Izseljenci govorijo.

21. avgusta: Glasbeni spored.

Druge prireditve:

19. avgusta: Skupni izlet v Grosuplje k odkritju spominske plošče Luisu Adamiču.

20. avgusta: Centralna prireditev v Filharmoniji. Nastopi Slovenski oktet ali Invalidski pevski zbor — Solistka-rojakinja Florence Šiškovič, štipendistka iz ZDA — Rohaček, recitacija — Folklorna skupina — Govor tov. Ivana Regenta — Sprejem v mali dvorani v prvem nadstropju.

22. avgusta: Skupni odhod na centralno prireditev v Zagreb — Skupno kosilo z izseljenci — Popoldne nogometna tekma Hajduk : Dinamo — Zvečer nastop republiških folklornih skupin.

V IZSELJENSKEM TEDNU bodo kulturne prireditve tudi v drugih krajih Slovenije, kjer delujejo podružnice Slovenske izseljenske matice.

ROJAKI PIŠEJO

Barberton, Ohio

Cenjeno uredništvo!

Naznanjam vam, da sem prelela težko pričakovano prvo izdajo novega lista za slovenske izseljence »Rodna gruda«. Najprej sem »Rodno grudo« prelistala, nato pa si začela misliti, da bi vsaj pridobila nekaj naročnikov in tako skupaj odposlala z mojo naročnino vred kaj več, novim naročnikom pa prihranila delo in stroške za odpošiljanje naročnine. Kar hitro se mi je posrečilo pridobiti 6 naročnikov in skupaj z mojo naročnino vam pošiljam ček za 15 dolarjev in začnite odpošiljati list na priložene naslove.

Vsi, ki pazno zasledujejo potek življenja in razvoja v vseh ozirih, z veseljem pozdravijo vsako vez, po kateri se nas hoče tesneje povezati in seznaniti, nas v tujini z domačimi in domače z nami v tujini, ki smo raztreseni daleč naokrog po širnem svetu.

V upanju, da bo »Rodna gruda« prinašala med nas zanimiva poročila in mnogo drugega gradiva za razvedrilo, so se z veseljem naročili naši zavedni izseljenci, slovenske korenine, ki z zanimanjem čitajo slovenske liste in knjige od tistega dne, ko so zapustili svojo rodno grudo in se podali v daljni širni svet. To so: zakonca George Lautar, zakonca John Mohar, zakonca

Gregor Porok, zakonca Ignacij Knaus; rojak Knaus mi je še celo pritrtil, da naj zapišem pravilno njegovo ime, odprl je koledar Izseljenske matice in pokazal na svojega patrona Ignacija ter rekel: takole zapiši, jaz hočem biti samo Ignacij in nič drugega. Morda bi bil še kateri drugi tako želel, pa ga žal nisem vprašala. Dalje je postal naročnik rojak Joseph Vrenik, ki si je z večletnim trdim delom končno zaslužil pokojnino in sedaj v miru preživlja svoje dni in z zanimanjem čita slo-

venske časopise in knjige. Dalje se je naročila rojakinja Mary Nicholas, ki je družabna in delovna, kadar gre za domačo stvar in trpečim v domovini je že veliko pripomogla. Vsi omenjeni naročniki so naročniki koledarja za leto 1954, brezdvomno bodo posegli po njem tudi v bodoče. O vsakem posebej bi še kaj več omenila, pa dopis bi se preveč podaljšal. Vsem, ki so mi šli na roko, od moje strani najlepša hvala, listu »Rodna gruda« pa največji uspeh.

Jennie Troha

Poglejte nas — iz raznih krajev daljne Amerike smo prišli, ljubezen do rodne grude nas je priklicala in povezala v eno samo veselo družino

kotiček za žene

Draznik primorskih žena

V mali primorski vasi Štjaku so primorske žene 5. in 6. junija slovesno praznovala desetletnico prve konference primorskih žena. Proslave se je udeležilo nad 200 delegatki s prve konference. Mnoge žene so imele na prsih pripeta odlikovanja. Vmes so bile partizanske mamice, ki so v najhujših časih kakor za svoje sinove skrbele za partizanske borce. Med drugimi je prišla tudi mati partizanke Zore Rupena-Katje, ki je organizirala na Primorskem odbore Antifašistične fronte žena ter je pozneje padla v Prekmurju. Proslave se je udeležila tudi skupina rojakinj in rojakov iz Amerike, ki so na obisku v rojstni domovini, med njimi tudi Dorothy Sodnikova, odposlanka napredne organizacije Progresivnih Slovenk Amerike.

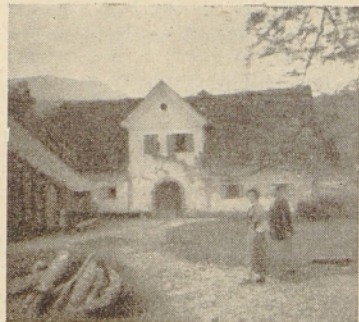
Cvetka Vodopivec, republiški poslanec iz Nove Gorice, je orisala težak položaj primorske žene med petindvajsetletno italijansko okupacijo, ko se je moralo iz Primorske izseliti v tujino deset in deset tisoč domačinov, med njimi tudi 11.280 žena in deklet.

Slavnostni govor je imela tovarišica Vida Tomšičeva, ki je naglasila, da so primorske žene že od prvega dne osvobodilnega boja nosile največji delež v političnem in tudi v vojaškem gibanju na Primorskem.

Ko je govorila o gospodarskem napredku Jugoslavije, je dejala, da je nasilna in krivična meja povzročila Primorski ogromno gospodarsko škodo. Toda s prizadevanji delovnih ljudi vse Jugoslavije so tudi tu zrasle nove tovarne, mnogo je bilo storjenega tudi na področju kulture, šolstva in zdravstva. Družbeni plan za l. 1954 predvideva kot posebno gospodarsko pomoč nad eno milijardo dinarjev, kar pomeni nove ceste, razvoj podjetij, turizma, gradnjo stanovanj in raznovrstno pomoč za izboljšanje poljedelstva.

»Boj Primorcev spada med zgodovinske primere, kakor trnova je pot malega naroda za njegovo-osvoboditev,« je dejala tov. Tomšičeva. »Kljub odločni volji, ki je bila potrjena s prelito krvjo v plebiscitu narodno osvobodilne borbe, je še vedno deset tisoče naših rojakov na Goriškem, v Benečiji in Tržaškem izpostavljenih nasilnemu raznarodovanju. V državah, ki spoštujejo mednarodne obveznosti in omogočajo svobodni kulturni razvoj narodnih manjšin, so manjšine lahko most za boljše razumevanje med sosednimi državami. Trpljenje naših rojakov pod Italijo pa je neprestan vir globokega ogorčenja naših narodov nad nadaljevanjem fašistične raznarodovalne politike.«

»Narodi Jugoslavije ne goje mržnje proti nobenemu drugemu narodu, globoko pa sovražijo tirane in osvajalce,« je ob zaključku svojega govora naglasila tov. Vida Tomšičeva.

Dorothy Sodnikova je prvič obiskala rojstni dom svojega očeta v Godiču pri Kamniku

KAJ BOMO KUHALE ZA KOSILO — (ZA 4 OSEBE)?

Rabarbarin sok.
Panirani telečji zrezki.
Domači rezanci.
Pesna solata.

Rabarbarin sok

1/2 kg rabarbare, 10 dkg sladkorja,
1/2 l vode.

Če je rabarbara mlada, jo samo dobro operemo in je ne lupimo. Starčiji pa moramo nekoliko trda stebelca olupiti in jih šele potem narezemo na približno za prst široke kose. V vrelo vodo stremo sladkor, zakuhamo narezano rabarbaro in jo kuhamo tako dolgo, da se stebelca razkuhajo. Rabarbarin sok še ohladimo, nalijemo v kozarce in damo namesto juhe na mizo.

Panirani telečji zrezki

4 tel. zrezki, sol, 12 dkg drobtin,
2 jajci, meso za cvrenje.

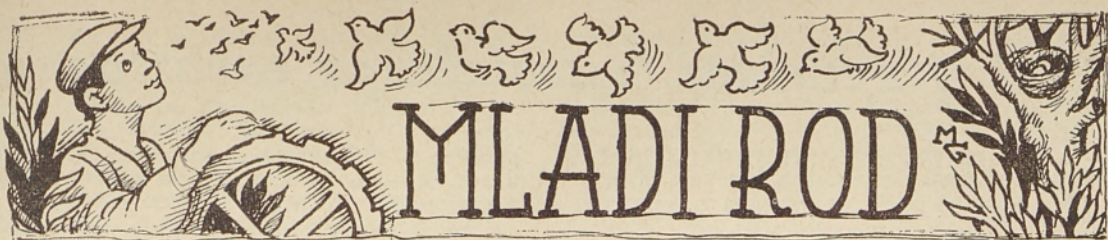
Telečjim zrezkom narežemo kožice, jih potolčemo, posolimo in povaljamo najprej v drobtinica, potem v soljenih jajcih in še enkrat v drobtinica. Nato jih počasi ocvremo v vroči masti.

Ta način paniranja je poseben zaradi tega, ker povaljamo zrezke v drobtinica, ne pa v moki. Uporabljamo pa drobtinice iz svežega ali do 2 dni starega kruha. Tako pripravljene zrezki so dobri in sočni tudi, če jih ne paniramo šele tik pred cvrenjem. Lahko jih paniramo že zjutraj, preden gremo v službo ali po opravih, ne osušijo se pa tudi ne, če jih paniramo prejšnji dan.

Skupina ameriških rojakinj na proslavi
»na Štjaku«

LOJZE ZUPANC:

GRAŠČAK, MUHA IN PAJEK

(Belokranjska pripovedka)

V krupeljskem gradu je v starih časih živel graščak, ki je bil surovež, da mu enakega ni bilo v vsej Beli krajini. Trpinčil je živali, pobijal ptice, ki so gnezdile na grajskem podstrešju, a najbolj je bil na muhe in pajke. Kjerkoli se je namahnil na muho in pajka, jima ni prizanesel.

»To je nepotreben mrčes!« je kričal, »Brez muh in pajkov bi ljudje zlahka živeli na svetu.«

Ujel je muho, ji izpuknil krila in jo mučil, dokler ni poginila. Nekoč pa je neka muha zazujala s komaj slišnim glasom:

»Ne preganjaj in ne muči muh! Se hvaležen boš, da so na svetu!«

»Nikdar!« je zakričal jezljivi graščak in muho neusmiljeno trpinčil, dokler ni poginila.

Pa se je primerilo, da je ujel pajka in ga mučil. Pajek pa je z umirajočim glasom zacvilil:

»Nikar ne ubijaj pajkov! Še vesel boš, da so na svetu!«

»Nikoli!« je zarjovel graščak in trpinčil pajka, dokler ni poginil.

Potlej je nekega dne odšel na lov v Veliko lozo. Nobena žival se mu ni približala na odstrel. Popoldansko sonce ga je premagalo, da je sredi gozda legel v praprot in zaspal...

Izenada pa mu je muha sedla na nos in ga ugriznila, da se je prebudil. Skočil je na noge in zaslišal glasove hajdukov, ki so ga iskali.

»Tukaj nekje mora biti,« je s hripavim glasom spregovoril prvi hajduk.

»Če ga najdemo, ga ubijemo kakor muho, grad pa izropamo,« se je oglasil drugi hajduk.

»Bratci, kar dalje po sledi. Ni vrag, da bi ga ne našli!« je zarenčal tretji hajduk.

Hajdukov je bilo preveč, da bi se jim mogel graščak ubraniti, četudi je imel pri sebi puško. Zato je zbežal proti gozdni votlini pod strmo skalo, bežeč pa se je zahvaljeval muhi, ki ga je pravočasno zbudila. Skrnil se je v votlino in trepetal, kaj bo, če ga hajduki izsledijo. A glej, od nekod so prišli pajki in — ena, dva, tri —

so vhod v votlino prepletli s pajčevino.

Hajduki so se približali votlini.

»Semkaj vodi sled,« je zagodrnjal prvi hajduk. »Tukaj pa se izgublja...«

»Le kam se je skrnil?« je zaravednil drugi hajduk. »Poglejmo, mogoče pa je v votlini?«

»Bratci, kar dalje pojdimo!« se je zakrohotal tretji hajduk. »Saj vidite, da v to votlino že dolgo nihče ni vstopil, ker je vhod v podzemsko jamo prepređen s pajčevino!«

In odšli so dalje...

Tako sta muha in pajek surovemu graščaku rešila življenje. Hvaležen jima je bil in je spoznal, da so na svetu potrebne tudi muhe in pajki.

Nikdar več jih ni pobijal in tudi drugih živali ni trpinčil.

Nekaj vprašanj iz socialnega zavarovanja

II. KONVENCIJA MEDNARODNEGA URADA DELA O OHRANITVI PRAVICE DO POKOJNINE DELAVCEV, ZAPOSLENIH ZDAJ V TEJ ZDAJ V DRUGI DRŽAVI

FLR Jugoslavija je ratificirala konvencijo o ohranitvi pravice do pokojnine delavcev, zaposlenih zdaj v tej zdaj v drugi državi, ki je bila sprejeta na XIX. zasedanju konference Mednarodne organizacije dela leta 1935. To konvencijo je Jugoslavija ratificirala leta 1946 in je leto nato postala zanjo obvezna. Razen Jugoslavije so konvencijo ratificirale še naslednje države: Španija, Madžarska, Poljska, Nizozemska, Češkoslovaška in Italija. Konvencija ni obvezna za vse države, temveč samo za tiste, ki so jo ratificirale.

S to konvencijo Mednarodne organizacije dela, ki nosi številko 48, je zagotovljena ohranitev pravic pokojninskega zavarovanja v korist delavcev, ki so bili zaposleni v dveh ali več od omenjenih sedmih držav, in sicer ne glede na narodnost zavarovanca. Na to konvencijo se lahko sklicujejo n. pr. delavci, zaposleni na Nizozemskem, ki so prej delali v Jugoslaviji, Češkoslovaški, Italiji ali kateri drugi od naštetih držav. Konvencija je zlasti važna za naše rudarje na Nizozemskem, ki so bili prej zaposleni doma ali v kateri od teh držav.

Najvažnejša je določba konvencije, da se sešteva čas pokojninskega zavarovanja pri ustanovah socialnega zavarovanja v državah, ki so konvencijo ratificirale. Princip seštevanja pokojninskega zavarovanja v vsaki izmed naštetih držav se uporablja vedno, kadar se presoja upravičenost do pokojnine, t. j. pri presoji, ali so pridobljene pravice socialnega zavarovanja ohranjene ali ne, kakor tudi, kadar se prizna in odmeri pokojnina.

Vsak delavec, ki uveljavlja pokojnino v eni izmed držav, ki so to konvencijo podpisale, ima pravico zahtevati, da se mu pri določitvi pokojnine prišteje k času pokojninskega zavarovanja v tej državi tudi čas pokojninskega zavarovanja v ostalih državah — podpisnicah konvencije. Čas pokojninskega zavarovanja v teh državah se šteje, kot da bi trajalo to zavarovanje v eni državi. Da bo to bolj razumljivo, pojasnimo še s primerom:

Slovenec - rudar uveljavlja pokojnino na Nizozemskem, kjer je sedaj zaposlen in pokojninsko zavarovan. V svojem življenju je bil prej pokojninsko zavarovan v Jugoslaviji, nekoliko v Italiji, nato v Nemčiji in Franciji. Čas pokojninskega zavarovanja v Jugoslaviji, Italiji in na Nizozemskem je treba sešteti, kakor da je bil delavec ves ta čas zavarovan na Nizozemskem. Čas pokojninskega zavarovanja v Nemčiji in Franciji pa se ne more prišteti po tej konvenciji, ker Nemčija in Francija te konvencije nista podpisali, kakor so to storile Jugoslavija, Italija in Nizozemska. Čas pokojninskega zavarovanja v Franciji se prišteje po drugi, posebni konvenciji, katero sta sklenili Francija in Nizozemska. Ker Nizozemska nima

pogodbe o vzajemnosti v socialnem zavarovanju z Zahodno Nemčijo, se čas pokojninskega zavarovanja v Nemčiji ne more prišteti.

Na Nizozemskem mora imeti delavec, ki zahteva invalidsko pokojnino, vsaj 150 tednov (3 leta) pokojninskega zavarovanja. Če ima delavec na Nizozemskem samo 100 tednov pokojninskega zavarovanja, nima pravice do invalidske pokojnine. Če je bil pa zavarovanec pokojninsko zavarovan v kateri od držav — podpisnic konvencije, ima pravico zahtevati, da se njegovemu pokojninskemu zavarovanju prišteje tudi čas pokojninskega zavarovanja v teh državah. Če je bil delavec prej pokojninsko zavarovan, n. pr. v Jugoslaviji 200 tednov, ima po predpisih, ki veljajo na Nizozemskem v zvezi s to konvencijo, pravico do invalidske pokojnine, ker ima 300 tednov pokojninskega zavarovanja: 100 tednov na Nizozemskem in 200 tednov v Jugoslaviji.

Že iz navedenega je razvidna važnost takih konvencij in sploh mednarodne ureditve pravic delavcev, ki delajo zdaj v tej zdaj v drugi državi. Delavci, ki se pogosto selijo iz ene države v drugo, ne bi mogli nikdar doseči pravice do pokojnine, čeprav so bili povsod pokojninsko zavarovani, vendar pa v nobeni državi toliko časa, da bi imeli samo na podlagi zavarovanja v eni državi pravico do pokojnine.

Seštevanje časa pokojninskega zavarovanja pa je važno tudi pri določanju višine pokojnine. Večina držav ima pokojninsko zavarovanje urejeno tako, da je pokojnina tem večja, čim dalje je trajalo pokojninsko zavarovanje.

V Jugoslaviji je pokojninsko zavarovanje urejeno tako, da višina pokojnine raste z leti zaposlitve, in sicer tako, da se začetna pokojnina, ki znaša za prva leta najmanj 50 odstotkov zaslužka, poveča z vsakim dopolnjenim letom za 1 odstotek, nato za 2 odstotka, nazadnje pa za 3 odstotke oziroma pri ženskah celo za 4 odstotke, tako da je pokojnina enaka zaslužku po 30 letih zaposlitve pri ženskah in po 35 letih pri moških, če gre za starostno pokojnino, in po 32 letih zaposlitve, če gre za invalidsko pokojnino. Po konvenciji se sešteva čas pokojninskega zavarovanja tudi pri določanju pokojnine.

Kaj mora storiti zavarovanec, ki želi, da se v njegovem primeru uporabijo določbe konvencije?

Zavarovanec je dolžan predložiti svojo zahtevo le eni sami ustanovi socialnega zavarovanja, pri kateri je bil pokojninsko zavarovan. Seveda je najbolj prikladno, da se obrne na ustanovo socialnega zavarovanja v državi, v kateri živi. V svoji zahtevi mora natančno navesti, pri katerih ustanovah in v katerem času je bil pokojninsko zavarovan, prav tako tudi, pri katerem podjetju je delal. Ustanova, kateri je predložil svojo zahtevo, mora sama poskrbeti za to, da zbere podatke o pokojninskem zavarovanju tudi v ostalih državah — podpisnicah konvencije. Ustanova mora sešteti ves čas pokojninskega zavarovanja in šele na podlagi tega določiti pokojnino.

Zavarovanec ni dolžan uveljaviti svojega pokojninskega zavarovanja v ostalih državah. Svoje pravice lahko uveljavlja pri vsakem nosilcu socialnega zavarovanja posebej, če je to za njega ugodneje in seveda, če ima tam pridobljene pravice ohranjene, česar v večini primerov ne bo imel.

Sešteva se samo čas pokojninskega zavarovanja. Zaradi tega uveljavljajo naši izseljenci seštevanje časa zavarovanja v Jugoslaviji samo, če so bili v času svoje zaposlitve pokojninsko

zavarovani. Pred letom 1937 so bili pokojninsko zavarovani v Jugoslaviji samo rudarji in privatni nameščenci, ostali delavci pa so bili pokojninsko zavarovani šele od 1. septembra 1937, kakor smo že povedali. Podatke o pokojninskem zavarovanju hranijo republiški zavodi za socialno zavarovanje, za Slovenijo na primer republiški Zavod za socialno zavarovanje v Ljubljani, za Hrvaško zavod v Zagrebu, za Bosno in Hercegovino zavod v Sarajevu, za Srbijo zavod v Beogradu itd.

ROJAKI NAM PIŠEJO

DRAGI MI ROJAKI
PRI IZSELJENSKI MATICI!

Prejela sem Vašo dopisnico s potrdilom, da ste prejeli moje pismo. Prilagam še en dolar, da bo tako plačana naročnina za vseh deset števil »Rodne grude«, ki bodo letos izšle. Prvi dve sem že dobila. Po pravici povedano, list se mi zelo dopade. Z veseljem ga prebiram in sem z vso mislijo pri Vas v domovini. Zelo rada berem Vaše časopise, s tem se še bolj seznanjam z Vami ter novo Jugoslavijo, ki je ne bom nikoli pozabila.

Sprejmite iskrene pozdrave iz daljne Amerike!

Ursula Zattich, Springfield, Ill.

CENJENA UPRAVA REVIEJE
»RODNA GRUDA«!

Pred nekaj dnevi sem Vam pisal in poslal naslove in denar za 5 naročnikov na revijo »Rodno grudo«, ki vsem zelo ugaja. Vsi so plačali celoletno naročnino. Na obisk stare rojstne domovine vedno mislim in

Molio z Gorenjske

je moja vroča želja še enkrat videti rojstni kraj, kjer smo krave pasli in otročje norčije počenjali. Od nas jih je že odšlo in jih bo še odšlo veliko na obisk v rojstno domovino. Tukaj se pripravljamo na veliko

proslavo 50-letnice »Slovske narodne podporne jednote«. — Prireditve bodo v dnevih 3., 4. in 5. julija — to bo največja manifestacija med nami Slovenci.

Anton Jankovich, Cleveland, Ohio

»Življenje v tujini«

V majski številki »Naše luči« je bil objavljen članek rojaka J. A. pod naslovom »Življenje v tujini«. Rojak J. A. med drugim omenja konvencijo o socialnem zavarovanju, ki je bila podpisana med Jugoslavijo in Francijo.

Da naši rojaki v Franciji še vedno ne prejemajo pokojnin, to je del pokojnine za delovno dobo v Jugoslaviji, ni krivda samo našega zavoda za socialno zavarovanje. »Krivda« je predvsem v obojestranskih administrativnih formalnostih, ki so prav sedaj v zaključni fazi. Kakor hitro bodo začeli izplačevati prvim upravičencem, bodo drugi mnogo hitreje prišli do svojih zasluženih pokojnin. Rojak J. A. piše dobesedno tole: »... toda doma v naši domovini nimajo srca za nas, kot ga sicer tujci nimajo (kar je seve bolj razumljivo). A kljub temu pošilja tuja Francija n. pr. že leto dni v Jugo-

slavijo pokojnino pošteno, kot je treba.« Resnici na ljubo moramo rojaku povedati, da Francija do sedaj ni prispevala niti pare za kakega upravičenca v Jugoslaviji. Preden se je pisec lotil tega bolečega vprašanja, ki nas vse teži, bi se moral informirati pri Zavodu v Parizu ali pa pri Ministrstvu za delo Francije, kjer bi mu povedali, da na podlagi konvencije Francija ni še ničesar prispevala v Jugoslavijo. Resnica pa je, da Jugoslavija že ves čas izplačuje iz svojih sredstev akontacije povratnikom iz Francije na račun pokojnin ne glede na konvencijo in ne glede na to, da so ti rojaki svoje najboljše moči pustili v tujini. Odveč so torej očitki rojaka, da odgovorni v domovini nimajo sočutja do izseljenih rojakov. Članek je zato neresen in trditve v njem ne ustrezajo resnici. Prizvok sovraštva do naše stvarnosti, ki veje iz članka, po našem mnenju ni zgolj plod razmišljanja pisca samega. To je odmev strupene propagande, ki jo sovražniki naše domovine dosledno širijo med našimi rojaki.

Albert Spagelj

(Nadaljevanje)

Povest se dogaja na Dolenjskem v letih 1457 do 1475. Na gradu Kozjaku sta živelata dva brata, Marko in Peter. Marko, zastaven po telesu in blagega srca, je bil lastnik rodbinskega gradu in drugih kozjaških posestev. Bil je hraber vitez, ki so ga častili in ljubili vsi pošteni sosedje. Oženil se je s hčerko sosednjega graščaka s Sumbrega, ki pa mu je ob rojstvu sinčka Jurija umrla. Peter, Markov mlajši brat, pa je bil grbast in hudoben. Že kot otrok je sovražil ljudi in mučil živali in sovražil tudi brata, ki mu je oče ob smrti zapustil vse imetje.

Nekoč so se utaborili cigani v bližini Turjaka in poglavarjev sin je skušal ukrasti na gradu Markovega konja. Pri tem ga je graščak zasačil in ga v jezi udaril z debelo palico, da se je fant ves v krvi zgrudil. Stari cigan je prihitel, dvignil nezavestnega sina ter prisegel graščaku in vsemu gradu maščevanje, če se sinu ne zaceli rana. Ze naslednji dan so cigani odšli in ljudje so nanje pozabili.

Kmalu potem je moral Marko v boj na pomoč cesarju Frideriku, medtem je izročil svojega sinčka Jurija v varstvo bratu Petru. Peter Kozjak seveda ni bil naklonjen svojemu malemu nečaku in v svojem hudobnem srcu je koval proti njemu grde naklepe. Pri izvršitvi teh pa mu je pomagalo tudi naključje.

Nekega poletnega dneva je odjezdil Peter Kozjak z dvema hlapcema v kloster v Stično...

Kako uro daleč od grada Kozjaka, pri majhnem potoku, na zeleni trati, kjer sta dve stari vrbi žalostni pripogibali svoja ramena k tлом, je sedela družčina v lice zagorelih in zarastlih mož okrog ognja. Črni lasje, rjava koža in v raztrgano obleko zavita telesa, vse to nam kaže, da so cigani. Bilo jih je kakih enajst; vsi so imeli dolge nože za pasom. Ravno toliko konj, majhnih, grivastih mušic s privezanim sedlom in raztrganimi culami na hrbtu, se je paslo okrog. Žensk in otrok nimajo s seboj, in to je znamenje, da to ni navadna tolpa ciganov, kakor se vlečejo radi poleti in pozimi, temveč da nameravajo kaj posebnega.

Poveljnik tej družini, grozni in strahoviti vsakemu posameznemu človeku, je bil velik, suh cigan svetlih oči, ki smo se že prej nekoliko seznanili z njim, in ki so ga imenovali cigani Samola.

»Ali si prav videl,« vpraša starikavi dolgi glavar, »ali dobro veš, da je šel gospodar Kozjak danes v kloster in da ga ni še nazaj? — Ne bo ti dobro, ako si me prekanil, to ti pravim; če zastonj prežimo tu nocej, te potipljem za tilnik. Saj veste, da nas začno iskati, ako oprezujemo tukaj kaj dalje, in

kakor smo spletli mi konopno zavratnico za viteza Kozjaka, tako utegnejo vitezi ene izmed nas za želod obesiti med hraste.«

»Ne,« odgovori mlad, razmršen cigan poglavarju Samolu, »jaz sem dobro videl; nož sem skril v nadržje in prosil v klostru daru. Peter, ki mi je dal jedil — trap me je res imel za romarja z Laškega — mi je pravil, da je mnogo vitezov v klostru, in dobro sem čul ime Kozjak. Ako bo hodil domov nocej in ne pojde nikoder drugod, mora priti mimo.«

»Ne more drugod, to je edina pot.«

»Ako pa ne pride nocej, Samol, jaz ti ne morem za to, konopna vrv počakaj do jutri. Rosa ji ne bo škodovala, trdno je spletena.«

Rekši odveže cigan vrvico od pasu ter jo v dve gubi zadrgne okrog vrbove veje, ki je molela ciganom ravno nad glavami. »Trdna je, dva viteza drži,« reče naposled divjinec.

»Ako prideta dva Kozjaka, tod obesimo oba,« pristavi dolgin Samol.

»Povej nam, Samol, kaj in zakaj čakamo tega človeka, ki si ga imenoval že večkrat?« vpraša star, križemgled mož izmed poštene družine. »Šli smo s teboj iz daljine do lésem, utrudili in izbosili so se nam konji, ti pa nam še nisi povedal, čemu smo prijezdili v to deželo. Kaj ti je storil tisti, za katerega smo pridrgnili vrv, da mu sapo ustavimo in mu izvinimo kosti?«

»Veliko mi je storil, prijatelj!« reče dolgin Samol nato, »veliko žalega mi je napravil. Povem vam, da veste, zakaj smo obrzdali konjem gobce in zakaj sedli nanje in iz daljne Ogrske pridirjali v kranjsko deželo. Ni še od tačas mnogokrat skopnel sneg, kar sem bil zasadij jaz tukaj v tej dolini šotore. Izmed vas ni bilo tedaj še nobenega z menoj. Sina sem imel, krepkega mladeniča, močnega in pogumnega, kakor med krdelom nobenega ni bilo njegove starosti. On mi je bil vse, z njim in zanj sem brundal po svetu. In kdo je bil, ki mi je zrušil mojo srečo? Tega človeka čakamo danes tukaj; ta je gospodar grada Kozjaka, léonega kupa, ki ga vidite v megli. Šel je moj Mekin tja po konja v hlev; zvit mladenič je bil. In pred mojimi očmi ga je pobil na tla. Na rami sem ga odnesel z grajskega dvora. Za-

stonj sem upal, da se mu noga zravna; vsa zdravila so bila zastonj, bolečine so se množile, kosti so mu šle iz udov, in umrl je. Zdaj veste, tovariši, koga čakamo, in da mu ni upati ničesar več pod soncem, kadar pride meni v pest.«

»Čuj,« pravi zdaj mlajših eden, »to so konji!« In res se je slišalo peketanje konjskih kopit iz večerne megle. Kakor bi mignil, polove cigani svoje konje in zdajci sede vsi v sedlu. Ostre nože v rokah držeč obstopijo, za grmovjem skriti, ozko pot.

Trije jezdec pridirjajo po poti. Prvi je bil Peter Kozjak, za njim sta bila dva hlapca, ki sta ga spremljala bolj zavoljo navadne časti, kakor zavoljo varstva. Kar jih obstopijo cigani na malih mušicah, visoko vihteči svetle nože, in preden se gospod in hlapca predramijo iz straha, so bili že vsi s konj in povezani. Zlasti se je bil gospod Peter prestrašil, da mu je iz konca zapiralo sapo.

»Kaj hočete? Pustite me, ljudje, prosim vas lepo, jaz sem Peter s Kozjaka, nikomur nič ne storim! Pustite me, jaz vam dam denarja, vse, vse vam dam, grad — samo mene pustite! — Hlapcev imam mnogo, hudo vas bodo kaznovali, ako se me dotaknete!«

Tako in enako je blodil v strahu in trepetu za svojo kožo Peter, ko mu je migala smrt pred očmi. Sam ni vedel, kaj govori. Cigani so se smejali in ga suvali brez usmiljenja.

»Slabo se izgovarjaš, boter!« reče prvi.

»Pozdravi vse znance v peklu!« pravi drugi.

»Ta bo neroden za obešanje; grča mu je zrastle na hrbtu!« pristavi tretji.

»V klado ga denemo, da se mu zravna!« doda četrti.

»Hlapce spustite, tistega pa peljite k ognju, naj me počaka tam, da se zopet spoznava, ako me je že pozabil in izgrešil. Tudi mu smete povedati, kaj pomeni pridrgnjena vrv, da ne bo nanagloma stopil s sveta!« je rekel dolgin Samol, in gospoda Petra odvedo k ognju in ga poredno dražijo z grčo na hrbtu, dasi mu je bilo gledati smrti v oči.

Že je Peter menil, da je večnosti na pragu, že se mu je vrtelo po glavi, ko je videl nad seboj vislice, že je mislil zopet enkrat na Boga, in glej, prosil je milosti pri Bogu, katerega ni imenoval, ne mislil nanj že od mladih kolen, od zdavnaj. In Bog mu je še prizanesel. Dolgin Samol pristopi, in ko vidi Petru pri ognju v obraz, se začudi ter pravi: »Kaj? To ni pravi človek!

Tega ne iščem. Pustite ga!« — Petru pa se je odvalil kamen od srca, in bil je precej tisti ko prej.

»Kdo si ti?« ga vpraša cigan. »Zakaj si rekel, da si Kozjak, a jaz vem, da je Kozjak večji, bolj zastaven človek. Takšna šleva ne bi bila pobila mojega sina na prvi mah na tla. Ha! Zakaj si rekel, da si Kozjak?«

»A, vi ste se zmotili, ljubi moj prijatelj, vi iščete mojega brata? Ta je na vojni, pred Celjem; jaz sem njegov brat, ni mi nič do mojega brata in njegovih reči; zato vas prosim, pustite mene in moje hlapce, jaz nimam z bratom nič,« blebeče v naglici Peter.

To vse pa ni bilo ciganom nič kaj povšeči. Tako daljo so bili prišli nalašč sem in zdaj bi bili morali brez uspeha nazaj — zastonj, brez končnega namena.

»Gospod se mora odkupiti, ako hoče, da ne bo visel,« so menili nekateri cigani in drugi so to misel pritrdili. Petru se je bilo sicer zopet malo ogrelo okrog srca, ko so ga opominjali na vrbovo vejo in pridrgnjeno vrvico, pogodili so se pa naposled za sto zlatov odkupnine, ki jo je Peter obljubil dati ciganom zase in za hlapca. Dolgin poveljnik sam zasede konja in odjezdi s Petrom po denar. Hlapca pa sta morala ostati za poroka pri ognju. Toda zapovedal je bil Samol tovarišem, naj ne ravnaajo grdo s hlapcema, le ako bi njega nazaj ne bilo. »Ako me jutri ne bo, ko zagledate prve sončne žarke, vedite, da sem zaprt pri tem gospodu, česar se bo pa varoval, bi menil; — potem že veste, kaj!« reče ciganom dolgin, odhajaje s Petrom proti gradu.

Večerna megla se je bila razlila po dolih. Mesec se je skrtil za oblake; bila je pusta noč, ko je jezdil Peter z dolgim ciganom skozi gozdič proti gradu. Ko je jel cigan govoriti druge navadne reči kakor kak pošten človek in pameten mož, se je otajalo Petru do dobrega vse, in prejšnja narava se mu je povrnila. Jame cigana izpeljavati, zakaj je sklenil smrt bratu Marku. Cigan mu vse pove in tudi namen, da ne bo miroval prej, dokler mu ne dopolni svoje prisege in se krvavo ne maščuje nad namišljenim morivcem svojega sina.

Tu se Petru zbudi strašna misel, kakršne se ne zboji le najhudobnejše srce. »Kaj, ko bi mi letá cigan pripomogel, da mi pride v roke vse bratovo imetje in postanem sam svoj gospod? Nihče ne bo mogel misliti, ni mogoče, da bi prišlo komu v glavo, da sem jaz temu vzrok. Cigan pojde v tuje kraje, kdo ga bo kdaj še videl? Da me pa ne izda,

to bom že skrbel.« Tako je razbiral v naglici ljubeznivi striček.

»Počakaj, prijatelj! Meni smeš brez skrbi povedati vse, tudi jaz sovražim svojega brata,« pravi Peter ciganu, »in kdor se maščuje nad njim, tudi meni stori povšeči.«

Zasmehljivo ga pogleda cigan. Pač je moral misliti: »To ti je brat! Ne bi bilo škoda zares, ko bi ga bil presunil moj nož, ali pa bi mu vrv zadrnila vrat in izpodmeknila zemljo pod nogami!«

»Jaz ti povem, kako se lahko maščuješ nad mojim bratom, ki ti je ubil sina,« pravi Peter dalje, »kako ga še veliko bolj udariš, kakor bi mu zabodel nož v srce, ali kakor bi ga obesil za vrat. Samo prisezi, da te ne bo potlej nikoli več v deželo in v te kraje. Pridenem pa še sto zlatov k onim sto za plačilo.«

»Kako ti naj prisežem?« vpraša cigan, in človek bi zapazil, da mu ni mnogo do take ali take prisega.

Peter mu narekuje prisego in cigan govori za njim vse: naj se mu jezik odvali, ako ne bo molčal, naj se nož obrne proti njemu v prsi itd.

»Poslušaj!« pravi Peter natihoma ciganu. »Moj brat Marko Kozjak, ki ti je do smrti pretepel sina, ima tudi sina, ki ga bolj ljubi, kakor si rad imel ti svojega.«

»Haha, in ti bi se ga rad znebil!« se zagrohoče dolgin. »In babje srce imaš, ne upaš se ga spraviti. To ti storim, tembolj ako mi plačaš. Le pokaži mi, kje spi in jutri se ti ne bo več zbudil.«

»Ne!« šepče Peter. »Tega nečem. Ti moraš delati tako, da se bo videlo, da sem jaz tebi nasproti in da nimam nič s teboj v tej reči.«

»Saj sem videl, da si zajčje nature!« odgovori cigan. »Nase ne vzameš nič, na tuja ramena bi rad naložil breme. No, naj ti bo, jaz ga vzamem, dal boš še sto zlatov. Kaj pa vendar hočeš, kar naj storim z dečkom, tvojim trnom v peti?«

»Z menihom hodi sest proti večeru v vas pod lipo. Ako prideš s svojimi tovariši,« groza malo prešine gospoda, ko se domisli na to tovarišijo, »lahko fanta pograbiš in odpelješ; ustavljal se ne bo nihče. Meniha mi pusti živega, da bo pričal. Otroka mi odpravi, kamor hočeš, ne rečem, da ga umori, ali daleč

mi ga odpravi, daleč, da ga ne bo nikdar več nazaj. Plačal ti bom dve sto zlatov in mojemu bratu, svojemu sovražniku, boš storil huje, kakor bi ga umoril; ogrenil mu boš vse življenje.«

Prijezdita do grada. Vrtar, ki je še svetil v svoji stražnici, pričakovaje gospoda, spusti naglo viseči mostič, in Peter gre s ciganom v dvor. Vse je spalo, le dva hlapca čuvaja sta zaspano hodila po ozidju in gledala v megleno dolino.

Peter stopi v svojo stanico, odšteje divjemu spremljevalcu odkupnino zase in za hlapca ter doda polovico krvavega plačila, polovico pa mu obljubi, kadar bo dovršeno delo.

Cigan odjezdi z grada. Vrtar ga je sicer gledal po strani, rad bi ga nekaj ne prav prijazno vprašal, toda prišel je z gospodom, in tako je bil jezik zavezan skrbnemu možu.

Kmalu potem dospeta hlapca, še vsa v strahu, predramita vse tovariše s svojimi grozovitimi pripovedmi, da so jih hoteli obesiti črni ljudje, ljudje še groznejši od Turkov; da jih je le Bog rešil, sami ne vedo, kako in kaj. Nihče bi jima ne bil veroval, ko bi ne bila mogla kazati, kako so se jima zajedle vrvi na roki do krvi v kožo.

IZ UREDNISTVA

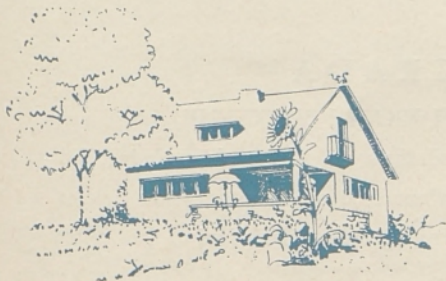
Vsem novim naročnikom sporočamo, da sta prvi številki »Rodne grude« pošli. Da pa ne bodo nič oškodovani, jim bomo v celoletno naročnino všteli še prvi številki prihodnjega letnika. Začetek povesti Jos. Jurčiča »Jurij Kozjak«, ki izhaja v nadaljevanjih, objavljamo v kratkem izvlečku, tako da bodo na tekočem tudi tisti, ki so letošnji prvi številki »Rodne grude« zamudili.

Obenem se zahvaljujemo vsem številnim prijateljem »Rodne grude«, ki med znanci tako pridno agitirajo zanjo in zbirajo naročnike. Rojake, ki so nam poslali dopise in druge prispevke za objavo, prosimo oproščenja, ker vsakemu posebej ne odgovorimo. Res nam zelo primanjkuje časa, pa tudi stroški za poštnino so precejšnji. Najlepša hvala za prispevke, ki pridejo vsi na vrsto, če ne v tej, pa v naslednjih številkah. Le še se oglasite. Posebno smo veseli tistih, ki nam poleg dopisov pošljejo tudi kakšno fotografijo iz kraja, kjer žive in delajo.

Vse za dom, delo in sport
kupite najceneje v

VELEBLAGOVNICA
Na-ma
LJUBLJANA

POSREDOVALNA PISARNA

LJUBLJANA, TAVČARJEVA UL. 6

TELEFON 21-011

VAM NUDI V PRODAJO IN NAKUP

V POLJUBNIH KRAJIH POSAMEZNIH REPUBLIK JUGOSLAVIJE
VSAKOVRSNE NEPREMIČNINE: VILE, HIŠE TER POSAMEZNE
DELE STANOVANJSKIH HIŠ IN ETAŽNIH STANOVANJ, DALJE
POSESTVA, STAVBNE PARCELE, GOZDOVE, VEČJE IN MANJŠE
KOMPLEKSE ZEMLJIŠČ, KAKOR TUDI VSE PREMIČNINE, OBRTNE
IN INDUSTRIJSKE STROJE TER VSE TEHNIČNE PREDMETE

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

1955

ROJAKI!

Naročajte že sedaj

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

za leto 1955,

ki si je pridobil mnogo prijateljev med slovenskimi
rojaki po svetu

Koledar bo po vsebini še bolj bogat kot lansko leto. V njem bo okoli 150 krasnih
slik in ilustracij. Obsegal bo okoli 280 strani. Cena koledarju bo 2,50 \$

TRI LEPE NAGRAD E

je razpisalo Uredništvo Izseljenskega koledarja, za tiste tri rojake ali rojakinje, ki
bodo zbrali največ naročnikov za koledar

VREDNOST NAGRAD JE 200 DOLARJEV

KAKŠNA JE NAGRADA?

DEVETDNEVNI IZLET PO NAJLEPSIH KRAJIH SLOVENIJE

Tistim trem rojakom, ki bodo zbrali največ naročnikov za Izseljenski koledar, bo
uredništvo plačalo vse stroške vožnje, hrano in prenočišče na devetdnevem izletu
po Sloveniji. Ti izleti so postali med rojaki zelo priljubljeni

Kdor naroči deset koledarjev skupaj, plača samo devet koledarjev, eden mu ostane
zastonj kot nagrada. Če jih naroči 20, plača samo 18 koledarjev in tako dalje.

Kdor koli prevzame zastopstvo za celo okrožje, naj nam sporoči in bomo z njim
sklenili posebno ugodno pogodbo

Naročila za koledar pošiljajte na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

LJUBLJANA, Cankarjeva 5, Jugoslavija